

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Studiju programmas nosaukums

GITA PRIEDE

Iekštelpu un āra mācību vides nozīme daudzpusīgā pirmsskolēna attīstībā

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Pasniedzēja

Mg.Paed.

Iveta Liepiņa

Akadēmiskais amats

Zinātniskais / akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

ANOTĀCIJA

Pirmsskolas izglītība ir ļoti būtisks izglītības posms, jo sagatavo bērnu tālākajai izglītībai, tiek likts pamats bērna akadēmiskajām zināšanām, socializēšanās prasmēm, kā arī personības attīstībai. Lai sasniegtu šos mērķus ir nepieciešams nodrošināt bērniem atbilstošu mācību vidi. Tāpat ir iespējams mācības īstenot gan āra vidē, gan iekštelpās. Katrai no šīm vidēm ir savas priekšrocības un izaicinājumi, ar kuriem jāsaskaras strādājot šajās mācību vidēs, turklāt katrā no šīm vidēm ir izmantojams atšķirīgs mācību metožu klāsts. Autore darba gaitā analizēs, kā atšķiras šīs mācību vides un apmācības kārtība tajās, no teorētiskā un praktiskā viedokļa.

Darbs sastāv no divām daļām. Pirmajā daļā tiek apskatīti pirmsskolas vecuma bērnu attīstības un mācību vides teorētiskie aspekti, savukārt otrā daļa ir praktiskā daļa, kuras ietvaros tiek veikts un analizēts empīriskais pētījums – tiek veikta trīs pieredzes bagātu pirmsskolas pedagogu intervijas.

Atslēgas vārdi: pirmsskola, mācību vide, iekštelpas, āra vide, pedagogs

ANOTATION

Preschool education is a crucial stage of education, as it prepares children for further learning, lays the foundation for academic knowledge, socialization skills, and personal development. To achieve these goals, it is necessary to provide children with an appropriate learning environment. Additionally, education can be conducted both in outdoor and indoor settings. Each of these environments has its advantages and challenges, which must be addressed while working in these learning settings. Moreover, each of these environments involves a different range of teaching methods. Throughout the course of the study, the author will analyze the distinctions between these learning environments and their instructional approaches from both theoretical and practical perspectives.

The study consists of two parts. The first part examines the theoretical aspects of preschool children's development and learning environments, while the second part is the practical section, within which an empirical research is conducted and analyzed - involving interviews with three experienced preschool educators.

Keywords: preschool, learning environment, indoors, outdoors, educator

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
1. TEORĒTISKĀ DAĻA	7
1.1. Pirmsskolas vecuma bērnu attīstība	7
1.2. Mācībām atbilstoša mācību vide.	11
1.3. Mācību vide iekštelpās	13
1.4. Mācību vide āra vidē.	17
1.5. Kopīgais un atšķirīgais starp iekštelpu un āra vidi	19
2. PRAKTISKĀ DAĻA	21
2.1. Pētījuma veikšanas teorētiskie aspekti	21
2.2. Interviju analīze	22
2.3. Metodiskā materiāla izstrāde	32
KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI	34
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	36
1. PIELIKUMS. Intervijas jautājumi	38
2. PIELIKUMS Intervētās Ramonas Šenbergas atbildes uz intervijas jautājumiem	39
3. PIELIKUMS Intervētās Guntas Pamiļānes atbildes uz intervijas jautājumiem	40
4. PIELIKUMS. Intervētās Ingas Grigaļunas atbildes uz intervijas jautājumiem	42
5. PIELIKUMS. Galvojums	45

IEVADS

Pirmsskolas izglītības programmu apgūst bērni no pusotra gada līdz septiņu gadu vecumam, ar mērķi nodrošināt, ka bērns tiek sagatavots pamatskolas programmas apgūšanai, apgūstot akadēmisko prasmju, piemēram, matemātikas, valodas, bioloģijas, pamatus, iemācoties sadarboties ar citiem bērniem, pieņemt sabiedrības normas un iepazīt sevi. Izglītība, jebkurā vecumposmā notiek noteiktā mācību vidē, kuru pamatā var iedalīt četros posmos, nodalījumā ņemot vērā bērna vecumu, no kura izriet, noteikts izglītojamās personas fiziskās, sociālās un intelektuālās attīstības līmenis.

Pirmsskolas vecuma bērnu izglītošana notiek konkrētā pirmsskolas izglītības iestādē, kurā parasti šī apmācība tiek īstenota gan izglītības iestādes telpās, gan āra vidē. Katrai šai mācību telpai ir savas dažādas priekšrocības, trūkumi un piedāvātās iespējas, attiecīgi arī dažādi vingrinājumi ar kuru palīdzību, iespējams sasniegt dažādus izglītības mērķus.

Kvalifikācijas darba tēma ir aktuāla, jo gan mūsdienās, gan visticamāk arī nākotnē, būs nepieciešams kvalitatīvi izglītēt bērnus un sagatavot tos tālākajiem izglītības posmiem. Tāpat ir svarīgi izprast, kurā no abām mācību vidēm – āra un iekštelpu, bērnu ir vēlams apmācīt, cik ilgu laiku, kādā veidā, kā arī kādas nianse jāņem vērā īstenojot darbu ar pirmsskolas vecuma bērniem. Attiecīgi autore uzskata, ka pētījums ir aktuāls, jo veicinās sabiedrības, it īpaši pedagogu izpratni, par darbu ar pirmsskolas vecuma bērniem, kā arī palielinās autores kompetenci šajā darbā un nesīs sabiedrībai labumu - pilnvērtīgi un atbildīgi strādājot pie tā lai bērni tiktu sagatavoti tālākajiem mācību posmiem.

Pētījuma objekts ir pirmsskolas vecuma bērnu izglītība, savukārt pētījuma priekšmets ir pirmsskolas vecuma bērnu attīstība iekštelpu un āra vidē.

Pētījuma mērķis ir izprast kura no mācību vidēm ir pirmsskolas vecuma bērniem piemērotākā un kādas nianse jāņem vērā strādājot ar bērniem šajās vidēs.

Pētījuma jautājums ir kādu pienesumu bērna attīstībai sniedz katra no mācību vidēm – iekštelpu un āra vides, un kas jāņem vērā lai sasniegtu mācību mērķus šajās vidēs.

Pētījuma uzdevumi ir:

1. Analizēt teorētisko literatūru par pirmsskolas vecuma bērnu attīstību, mācību vidēm, kā arī konkrēti, iekštelpu un āra vidi.
2. Iepazīties ar izglītības metodēm, katrā no šīm mācību vidēm.
3. Analizēt teorētisko literatūru par intervijas veikšanas teorētiskajiem aspektiem.
4. Veikt trīs kompetentu pirmsskolas izglītības iestādes pedagogu interviju un analizēt iegūtos rezultātus.

5. Subsumēt teorētiskās atziņas ar intervijā gūtajām atziņām, lai izdarītu pamatotus secinājumus.

Izmantotas šādas pētījuma metodes:

1. Teorētiskā - literatūras analīze.
2. Kvantitatīvā pētījuma metode – intervija.

Pētījuma bāze ir teorētiskā literatūra un trīs kompetentu pirmskolas izglītības iestādes pedagogu intervijā sniegtās atbildes.

1. TEORĒTISKĀ DAĻA

1.1. Pirmsskolas vecuma bērnu attīstība

Izglītības likums, nosaka, ka Latvijā pastāv četras izglītības iegūšanas pakāpes, pirmā no tām ir pirmsskolas vecuma bērni. (Izglītības likums, 1998) Izglītības un zinātnes ministrija, skaidrojot kas ir pirmsskolas izglītība un kādi ir tās ietvaros izglītojamie, norāda, ka pirmsskolas izglītības programmu apgūst bērni no pusotra gada līdz septiņu gadu vecumam, īpašos izņēmumos līdz astoņu gadu vecumam. Pirmsskolas izglītības programmas mērķis ir nodrošināt, ka bērns tiek sagatavots pamatskolas programmas apgūšanai. Lai bērnu sagatavotu pamatskolai, ir nepieciešams veicināt tā individualitātes veidošanos, garīgo, fizisko un sociālo attīstību, iniciatīvas, zinātkāres, patstāvības un radošās darbības attīstību, veselības nostiprināšanu, psiholoģisko sagatavošanu pamatskolai, kā arī valsts valodas pamatiemaņu apguvi. (Izglītības un zinātnes ministrija, 2020)

Kā redzams, tiek strikti nodalīti pirmsskolas vecuma bērni no skolas vecuma bērniem, iepazīstoties ar teorētisko literatūru, lai noskaidrotu kādēļ pastāv šāds nodalījums un kā tas izpaužas, autore secina, ka būtiskākās atšķirības starp pirmsskolas vecuma bērniem un skolas jeb pamatskolas vecuma bērniem ir:

1. Bērnu fiziskā un psihiskā attīstība. Šo aspektu autore detalizētāk aprakstīs, darba tālākajā gaitā, tomēr norādāms, ka pirmsskolas vecuma bērniem raksturīga pirmatnējā fiziskā, kognitīvā un sociālā attīstība. Pirmsskolas vecuma bērni visefektīvāk mācās caur rotaļu, brīvu izpēti un eksperimentēšanu, turpretī skolas vecuma bērniem jau ir lielāka spēja koncentrēties, mācīties strukturēti un izpildīt uzdevumus, kas prasa abstraktāku domāšanu. (VISC Speciālās izglītības nodaļa, 2018)
2. Mācīšanās metodes. Pirmsskolas vecuma izglītība balstās uz rotaļu un aktīvas piedalīšanās principiem, savukārt, skolas vecumā mācīšana bieži ir vairāk formāla, strukturēta un akadēmiska, pievēršoties lasīšanai, rakstīšanai, matemātikai un citām skolā apgūstamajām zināšanām. (Brown, Vaughan, 2010)
3. Sociālās un emocionālās vajadzības. Pirmsskolas vecuma bērniem ir nepieciešama vairāk individuāla uzmanība un emocionāla atbalsta, lai veicinātu pašpārliecību un sociālās prasmes. Skolas vecuma bērniem svarīgākas ir prasmes, kas nepieciešamas, lai strādātu grupās, risinātu konfliktus un veidotu ilgstošas attiecības, kā arī veidotu pamatu to tālākai akadēmiskai attīstībai. (Svence, 1999)

4. Fiziska un garīga noguruma novēršana. Pirmskolas vecuma bērniem ir nepieciešams lielāks atpūtas un miega daudzums. Skolas vecuma bērni ir izturīgāki un mācības tiem var būt intensīvākas un prasīt lielāku enerģijas ieguldījumu. (Brown, Vaughan, 2010)

5. Interesu un mācīšanās tempa atšķirības. Pirmskolas vecuma bērniem ir lielāka brīvība izvēlēties aktivitātes un paņēmienus, lai apgūtu jaunas prasmes, zināšanu apguve ir vairāk balstīta uz interesi. Skolas vecuma bērniem ir nepieciešamas struktūras un noteikumi, lai nodrošinātu visu bērnu līdzvērtīgu mācīšanos, nepieciešams nodrošināt ne tikai interesi, bet arī disciplīnu. (Špona, 2006)

Apkopojot minēto, secināms, ka pirmsskolas vecuma bērni ir bērni no pusotra līdz 8 gadu vecumam, kas iegūst izglītību pirmsskolas izglītības iestādē ar mērķi veicināt to pamatattīstību un sagatavot tos pamatskolas posmam. Šāds iedalījums ir visnotaļ pamatots, ņemot vērā atšķirības starp abu posmu bērnu izglītošanas metodēm, to attīstības pakāpi un vajadzībām.

Tālāk autore aprakstīs pirmskolas vecuma bērnu raksturīgākās attīstības pazīmes.

Autore, iepazīstoties ar materiālu “Beginning Essentials in Early Childhood Education” konstatē, ka pastāv trīs galvenās jomas, kas palīdz noteikt kā bērns attīstās:

1. Fiziskā attīstība, kas iekļauj bērna fizisko un sīkās motorikas attīstību;
2. Sociālā attīstība, kas iekļauj attiecīmi pašam pret sevi un citiem, sevis apzināšanu, pašnovērtēšanu un spēju izpaust savas jūtas;
3. Psihiskā attīstība, kas iekļauj zinātkāri, spēju saprast un domāt, atmiņas spējas, koncentrēšanās spējas, analītiskās domāšanas spējas, bērna spēju sevi izpaust. (Gordon, Browne, 2013)

Būtiski ir atzīmēt arī Ļ. Viģotska norādīto, ka bērna attīstību ietekmē arī tas vai bērns attīstas patstāvīgi vai kopā ar citiem. Ļ. Viģotskis iedala divus kognitīvās attīstības līmeņus:

1. bērna aktuālās attīstības līmenis – bērna spēja patstāvīgi veikt darbības;
2. potenciālais attīstības līmenis – bērns veic darbības kopā ar pieaugušo vai vienaudžiem. (Выготский, 1997)

Autore tālāk analizēs visas šīs attīstības pazīmes.

Guna Svence definē bērna fizisko attīstību, kā procesu, kurā bērna ķermenis un fiziskais spēks attīstās un pieaug, nodrošinot bērnam iespēju iegūt jaunas prasmes un spējas, kas saistītas ar kustībām, motoriku, augšanu un veselību. Šis process ietver fizisko struktūru, piemēram, muskuļu, kaulu, nervu sistēmu un orgānu, attīstību, kā arī spēju koordinēt kustības un piedalīties dažādās fiziskās aktivitātēs. (Svence, 1999)

Kā norāda Marion K. Underwood (Marions K. Undervuds) un Lisa H. Rosen (Liza H. Rozena), bērna sociālā attīstība attiecas uz bērna spēju izveidot un uzturēt attiecības ar citiem

cilvēkiem, saprast un reaģēt uz sociālajām situācijām, izprast emocijas, sadarboties ar citiem un attīstīt sociālās prasmes. Tas ietver bērna spēju dalīties, uztvert un izprast citu cilvēku jūtas, izturēties pret citiem ar empātiju un veidot ilgstošas draudzības un attiecības. Sociālā attīstība ir būtiska daļa no kopējās bērna attīstības un ietekmē viņa emocionālo labklājību un nākotnes sociālo interakciju veiksmīgumu. (Underwood, Rosen, 2013)

Ar jēdzienu psihiskā attīstība saprotama prāta, jūtu un gribas līdzsvara veidošanās. To var nodrošināt bērna pašcieņa, pašapziņa par savu vērtību. Īpaši psihiskā attīstībā nozīmīgs ir audzināšanas procesa subjektīvais aspekts. Kā cilvēks uztver, pārdzīvo un uzvedas ārējo apstākļu ietekmē, kā nostiprinās rīcības paradumi un pašvērtējums, tātad kā ārējais kļūst par iekšēji personīgi nozīmīgām vērtībām, ir būtiskais audzināšanas saturā attieksmes veidošanā pret sevi. (Špona, 2006) Jau minētā Guna Svence uzskata, ka pirmskolas perioda psihiskā attīstība ir pamatā pārējo attīstības periodu rezultātiem – tātad bērna attīstība līdz 7 gadiem ir personības attīstības nozīmīgākais posms. Šo viedokli īpaši atbalsta individuālpсихолоģijas un psihoanalīzes skolas pārstāvji. (Svence, 1999) Arī, Valda Krinkele, uzskata līdzīgi, norādot, ka bērna audzināšana līdz skolas vecumam ir nozīmīga teorētiska un praktiska problēma, jo pirmskolas vecumā rodas personības kodols. Galvenais priekšnoteikums veiksmīgām mācībām tālākajos izglītības posmos ir bērna vispārīgā psihiskā attīstība. (Krinkele, 2002)

Tālāk autore detalizēti analizēs katra šī attīstības veida galvenās pazīmes. Norādāms, ka teorijā starp pusotru līdz trīs gadu vecu bērnus attīstība salīdzinājumā ar četrus līdz septiņu gadu veciem bērniem attīstība ir visnotaļ atšķirīga, autore par lietderīgu uzskata, abu šo vecuma grupu bērnu attīstību aplūkot atsevišķi.

Attiecībā uz bērnu attīstību pusotra līdz trīs gadu vecumā, norādāms, ka fiziskajai attīstībai ir raksturīgs, ka bērns ir iemācījies labi rāpot, uzkāpt un nokāpt pa trepēm, skriet, spēlēties ar bumbu, spēj iemācīties braukt ar trīsriteni un pacelt lietas no zemes, nekrītot. Tāpat attīstas bērna pirkstu un roku veiklība – bērns iemācas darīt tādas darbības, kā pāršķirt grāmatu lapas puses, atskrūvēt pudeļu un burku vāciņus. (VISC Speciālās izglītības nodaļa, 2018). Tāpat bērni šajā vecuma posmā uzlabo savas koordinācijas spējas un līdzsvara izjūtu ir ieinteresēti aktīvās spēlēs, bauda kustēšanos, spēlēšanos āra vidē un spēlēs ar citiem bērniem. (Syegel, Bryson, 2012)

Attiecībā uz bērnu sociālo attīstību, norādāms, ka bērni iemācas paust dažādas emocijas, tostarp pieķeršanos un simpātijas. Tāpat bērniem raksturīgs, ka tie atdarina pieaugušos un rotaļu biedrus un spēlē spēj sagaidīt savu kārtu. (VISC Speciālās izglītības nodaļa, 2018). Tāpat, bērni sāk aktīvi izmantot valodu, lai komunicētu ar citiem un mēģina izteikt vēlmes, jūtas un domas, kā arī mēģināt saprast citu bērnu runu. Attīstas bērnu empātijas spējas un tie var reaģēt uz citu

bērnu emocijām, izrādot līdzjūtību un cenšoties mierināt, ja redz ka kāds ir nelaimīgs, piemēram raud. Tāpat, bērni sāk mācīties dalīties ar citiem, kopīgi veikt aktivitātes un sadarboties. (Roopnarine J., Johnson, 2008)

Savukārt attiecībā uz psihisko attīstību norādāms, ka attīstībā no zīdaiņu vecuma, bērni sāk saprast lielāko daļu no teiktā, atpazīst un var nosaukt lielāko daļu no priekšmetiem savā tuvākajā apkārtnē, iemācas runāt teikumos, izprast pamatvārdus, lietot vārdus:” es, tu, mēs, viņi, mans, tavs” utml., kā arī citi cilvēki var saprast, ko bērns saka. Bērni iemācas pazīt vismaz 3 krāsas, var sašķirot vismaz trīs ģeometriskas formas, salikt attēlu no 3-4 gabaliem un norādīt uz tiem prezentētam attēlam atbilstošu priekšmetu telpā. (VISC Speciālās izglītības nodaļa, 2018).

Tāpat, kā jau minēts bērni prot izprast savu un citu emocijas, tiem parādās empātija un tie sāk iemācīties arī zināmā mērā kontrolēt savas emocijas, bērni sāk izpaust savas vēlmes, izvēles un priekšstatus. Visai bieži vērojams, ka šajā vecuma posmā bērni var izpaust bailes no šķietami nekaitīgiem objektiem vai situācijām, klasisks piemērs ir bailes no tumšām telpām. (Syegel, Bryson, 2012)

Apkopojot minēto, autore secina, ka bērniem vecumposmā no pusotra gada līdz trim gadiem ir raksturīga visai strauja attīstība, strauji attīstas to fiziskās spējas, vēlme socializēties un komunicēt ar pieaugušajiem un citiem bērniem, kā arī sāk attīstīties socializācijai nepieciešamās prasmes – empātija, paškontrolē, izpratne par emocijām un teikto, prasme lietot valodu. Lai veicinātu šo īpašību attīstību, nepieciešams bērņus iesaistīt aktīvās spēlēs, sociālās situācijās un sākt tiem mācīt valodu lietošanas prasmes. Nākamā grupa, kuru autore apskatīs ir bērni vecumā no četriem līdz septiņiem gadiem.

Bērnu no četri līdz septiņu gadu vecumam fiziskajai attīstībai raksturīgs, ka šajā posmā bērni veido pamatus spēcīgai un veselīgai fiziskajai aktivitātei un kustību koordinācijai. Attīstas bērnu motorikas prasmes un precizitāte - rakstīšana, zīmēšana, rokdarbi un bērni labāk iemācas veikt precīzas kustības. Attīstas arī bērnu kustību koordinācijas prasmes un tie spēj iesaistīties sarežģītākās sporta spēlēs, piemēram, peldēšanā, riteņbraukšanā un lēkšanā, un veidot mākslas darbus. Tāpat, bērni šajā vecuma posmā parasti ir ļoti aktīvi un spēj piedalīties ilgstošākās fiziskās aktivitātēs un spēlēs, kas prasa izturību un enerģiju. Šis vecums ir piemērots arī lai bērniem mācītu dejošanu un mūziku, lai vēl jo vairāk veicinātu bērnu radošumu un kustību koordināciju. (Ķerve, Gintere, Mitenberga, 2021)

Savukārt, attiecībā uz sociālo attīstību, norādāms, ka šajā laikposmā bērni iemācās sadarboties, izprast sociālās normas un veidot draudzības ar citiem bērniem, mācoties sadarboties, dalīties ar citiem un iemācoties risināt konfliktus. Vēl jo vairāk, salīdzinot ar iepriekšējo vecumposmu, bērniem parādās interese par kolektīvām spēlēm un aktivitātēm, kas

ietver sadarbību ar citiem. Viņi mācās strādāt kā komandā, dalīties lomās un sadarboties, lai sasniegtu kopīgus mērķus. Tāpat, bērni iemācās sociālās normas un uzvedības standartus savā kultūrā, kā arī iemācās vēl tiešāk paust savas vēlmes un uzskatus, tos aizstāvēt. (Syegel, Bryson, 2012)

Savukārt, apskatāmā vecumposma bērnu psihiskajai attīstībai ir raksturīgas sekojošas pazīmes. Visu grib zināt “kā” un “kāpēc”, tāpēc nemitīgi uzdod dažādus jautājumus un grib zināt, kā lietas darbojas. Koncentrēšanās spēja paildzinās, var darīt divas lietas vienlaicīgi. Spēj atpazīt un saprast dažādus uzrakstītus vārdus, jēdzienus, adreses, pilsētas un atpazīt lietas. Spēj noteikt, kurš no priekšmetiem ir lielāks, prot saskaitīt līdz 10 un vairāk; saprot jēdzienus mazākais, mazāk kā, puse, saprot laiku un kalendāru, atpazīst vismaz četras krāsas. Spēj atšķirt realitāti no fantāzijas, reizēm prasīgs, bet reizēm labprātīgi sadarbojas. (VISC Speciālās izglītības nodaļa, 2018)

Apkopojot minēto, par četri līdz septiņu gadu vecu bērnu attīstību, norādāms, ka attīstās bērnu fiziskās spējas, tādēļ tie ir vēl jo vairāk fiziski aktīvi, attīsta precīzākas motorikas prasmes, piedalās ilgstošās aktivitātēs, kas veicina izturību un enerģiju, tādēļ ir vēlams bērnus šajā vecumā sākt iesaistīt sarežģītākos sporta veidos, sākt tiem mācīt dažādus mākslas veidus. Bērni sociāli aktīvāki, sāk veidot draudzības un apgūst sadarbību, attīstot līdzietību un kopdarbību. Rodas spējas un vēlme paust savus uzskatus un spēja nošķirt realitāti no fantāziju kļūst izteiktākas.

1.2. Mācībām atbilstoša mācību vide.

Autore uzskata, ka kā pamatnoteikums, tam lai bērns, gan pirmskolas vecuma, gan nākamo izglītības posmu laikā spētu mācīties ir zināšanu ieguvu un attīstību veicinoša mācību vide.

Linda Thornton (Linda Thorntone) un Pat Brunton (Pata Bruntone) norāda, ka “Aksiomisks ir apgalvojums, ka mācību vide lielā mērā ietekmē bērna kognitīvo, sociālo, emocionālo un fizisko attīstību. Šajā sakarā videi jābūt tādai, kur bērns var pašizpausties, izpētīt un atklāt, domāt un pārdomāt, iesaistīties projektos, stiprināt savu identitāti, komunicēt, izjust savas identitātes un privātuma respektēšanu”. (Thornton, Brunton, 2009)

Dr. John Dewey (Džons Djūijs) uzskata ka izglītības videi ir jāveicina gan indivīdu, gan sabiedrības izaugsme. Izaugsmei ir jārada nepieciešamie apstākļi, kas ļautu cilvēkiem īstenot un attīstīt savu cilvēcību. Djūija izglītības vides izpratne balstās uz cilvēka un pasaules

savstarpējo saistību, tajā nav pieļaujama pretnostatīšana, nav egoisms, kas var attīstīties un uzkrāties laika gaitā un ietekmēt izaugsmi. (Dewey. 1997)

Apkopjot vairākus pētījumus redzams, ka:

1. Kvalitatīva pirmsskolas izglītība ir sevišķi būtiska bērniem no ģimenēm ar zemiem ienākumiem, jo tā sekmē augstākus sasniegumus skolas izglītībā, it valodas prasmju apguvē un bērnu sociāli emocionālajā attīstībā. (Atchison, Pomelia, 2018)
2. Pirmsskolas izglītības programmas var būt efektīvs attīstības pamats un veicināt veiksmīgāku integrāciju sabiedrībā arī bērniem no imigrantu vides. (OECD, 2018)
3. Kvalitatīva izglītības vide nodrošina iespējas arī bērniem ar īpašām vajadzībām apmeklēt skolas un iegūt zināšanas atbilstoši savām spējām kopā ar vienaudžiem (Maykus et al, 2014)

Apkopojot minēto, autore secina, ka kā pamatnoteikums, tam lai bērns, gan pirmsskolas vecuma, gan nākamo izglītības posmu laikā spētu mācīties ir zināšanu iegūvi un attīstību veicinoša mācību vide. Tāpat tā veicina dažādu mazākumgrupu pārstāvju veiksmīgu integrāciju sabiedrībā un bērnu veiksmīgu attīstību. Tālāk autore aprakstīs, būtiskākās prasības, kādām jāatbilst mācību videi, lai to varētu atzīt par mācībām piemērotu un attīstību veicinošu vidi.

Kā norādīts Skola 2030 projektā, atbilstošai mācību videi jābūt:

1. emocionāli drošai un pārraugāmai;
2. daudzfunkcionālai, t.i., pārveidojamai telpai, kas piemērota gan grupu nodarbībām, gan individuālam darbam, atpūtai, kustību aktivitātēm un rotaļām;
3. ar iespēju iekārtot mācību centrus vai organizatoriskās zonas;
4. ietverošai bērnam brīvi pieejamus mācību līdzekļus, atgādnēs, grāmatas;
5. mācību procesa atspoguļojošai un aktivizējošai, izmantojot mācību tematam atbilstošus plakātus, sienu noformējumus, uzrakstus utt., kas veicina bērna mācīšanos un piederību mācīšanās procesam, kā arī dod iespēju novērtēt savu sniegumu. (Skola 2030)

Savukārt, Ministru Kabineta noteikumos noteikts, ka mācību videi jābūt atbilstošai bērna individuālām nepieciešamībām, ievērojot vides pieejamības principus. Vienlaikus mācību vide ir fiziski un emocionāli droša, atbalstoša un attīstoša, mainīga un pielāgota ikviena bērna mācīšanās un attīstības vajadzībām (MK noteikumi Nr. 716, 2018) Šeit piebilstams, ka normatīvos dokumentos nav identificējami skaidri emocionālās drošības kritēriji, bet tie jāpiemēro pēc situācijas.

Tālāk autore, pievērsīsies teorijas daļas būtiskākajai daļai – mācību vides, kas atrodas iekštelpās un āra vidē salīdzinājumam, no atbilstības minētajām prasībām, gan arī no tā kura vide kurus mācību mērķus sasniedz efektīvāk, viedokļa, noskaidrojot katras mācību vides būtiskākās īpatnības un piedāvātās iespējas.

1.3. Mācību vide iekštelpās

Mācību videi iekštelpās un āra vidē ir vairākas atšķirības. Tālāk autore detalizētāk tās aprakstīs.

Viena no atšķirībām ir tās kontrolējamība. Iekštelpu vide ir kontrolējamāka salīdzinājumā ar āra vidi, vairāku apstākļu dēļ:

1. Fiziskie apstākļi. Tādi iekštelpu vides fiziskie apstākļi, kā temperatūra, gaisa kvalitāte, gaismas apstākļi un trokšņu līmenis, var tikt kontrolēti un pielāgoti. Tas ļauj radīt optimālu un komfortablu vidi, kas atbilst bērnu vajadzībām un nerada papildus diskomfortu, piemēram no karstuma, slapjuma, aukstuma, fona trokšņiem utml. (Layton, Good, Maggin, 2016)
2. Resursu apstākļi. Iekštelpās ir iespējams plānot un novietot vairāk dažādus mācību piederumus un resursus, kā grāmatas, rotaļlietas, mākslas materiālus un citus materiālus, kas atbilst konkrētiem mācību mērķiem. Piemēram āra vidē nebūtu visai saprātīgi novietot dažādas grāmatas vai rotaļlietas, kuras varētu sabojāt, piemēram, lietus un netīrumi. (Layton, Good, Maggin, 2016)
3. Strukturētās aktivitātes. Iekštelpu mācību vide bieži nodrošina vieglāku strukturētu aktivitāšu, kurās bērni piedalās saskaņā ar plānoto laika grafiku, īstenošanu. Āra vidē ir vairāk uzmanību novērsēju, piemēram, trokšņi, dažādas apkārt notiekošas parādības. Tāpat bērni ir vairāk tendēti piedalīties kādās skolotāja veidotās darbībās sēžot iekštelpā, kā kad tie atrodas ārā un var brīvāk skraidīt apkārt pa pirmskolas teritoriju. (Layton, Good, Maggin, 2016)
4. Mācību zonu izveide. Iekštelpās ir iespējams izveidot dažādas tādas mācību zonas, kā lasīšanas, mākslas, rotaļu un mākslinieciskās izpausmes zonas. Līdzīgi ir arī āra vidi, piemēram, iespējams izveidot futbola, basketbola utml laukumus. Katrai videi ir atbilstoši sava veida zonas. (Layton, Good, Maggin, 2016)
5. Drošības kontrole. Iekštelpu vide ļauj veikt drošības pasākumus un kontrolēt risku līmeni. Var izvēlēties drošus mēbeļu un piederumu veidus, izvietot strāvas piederumus tā, lai bērniem nebūtu piekļuves, un nodrošināt pārskatāmu apgaismojumu. Savukārt, āra vidē šīs kontroles ir mazāk – bērnu rīcībā ir vairāk priekšmetu ar ko savainoties vai savainot citus, pastāv vairāk negaidīto risku, no dabas objektiem, garāmgājējiem un citiem tamlīdzīgiem apstākļiem. (Layton, Good, Maggin, 2016)

Par to, kādas mācību zonas būtu vispiemērotākās un izplatītākās pirmskolas izglītības iestādei iekštelpu videi, ir norādījusi Jessica DeViney (Džesika DeVīnija) un autoru grupa. Šīs telpas un to pielietošanu, autore apkopojusi 1.1. tabulā.

1.1. tabula. Mācību zonas un to pielietojums (autores veidots)

Mācību zona	Kam tā paredzēta?
Lasīšanas un stāstīšanas zona	valodas un lasīšanas attīstībai
Rotaļu zona	rokas un pirkstu motorikas, komunikācijas un sadarbības prasmju attīstībai
Mākslas un radošuma zona	radošuma, izjūtu paušanas, un rokdarbu prasmju attīstībai
Rakstīšanas un zīmēšanas zona	rokaksta, vizuālās uztveres, zīmēšanas un rakstīšanas prasmju attīstībai.
Radošo eksperimentu un pētniecības zona	šī zona veicina zinātkāri un eksperimentēšanu.
Konstrukciju un inženierijas zona	Šajā zonā bērni var attīstīt inženierzinātnes prasmes un spēju veidot struktūras.
Fizisko aktivitāšu zona	veicina fizisko aktivitāti un ķermeņa izjūtu attīstību, piemērota aktīvajām aktivitātēm
Socializēšanās zona	Vieta kur bērniem mācīties sociālās prasmes, sarunājoties un darbojoties kopīgi ar citiem
Klusā zona	Atpūtai, diendusai

Kā redzams, iespējams iekārtot visnotaļ daudz un dažādas mācību zonas, iekštelpu vidē, autore tālāk aprakstīs to, kā katrai tabulā norādītajai zonas būtu jāizskatās, kādus priekšmetus vēlams ietvert un no kā izvairīties.

Lasīšanas un stāstīšanas zonai būtu jāietver dažādas krāsainas un interaktīvas grāmatas, lasīšanas stūrīši ar mīksti krāsainiem vai dīvāniem, jābūt lasīšanai piemērotam apgaismojumam, vēlams ietvert tāfeli uz kuras gan bērni gan pedagogi var rakstīt, tāpat arī jābūt krāsainam plakātam ar alfabētu un attēliem, lai palīdzētu veicināt bērnu lasīt un rakstīt prasmi. Ņemot vērā, ka šīs zonas mērķis ir veicināt bērnu lasīšanu un rakstīšanu, kas prasa zināmu koncentrēšanās līmeni, vēlams izvairīties no pārāk daudz skaļām krāsām vai stimulējošiem priekšmetiem, kas var traucēt lasīšanas un stāstīšanas koncentrācijai. (DeViney, et al., 2010)

Rotaļu zonai vajadzētu ietvert dažādas tādas rotaļlietas, kā puzzles, koka bloki, galda spēles, spēles ar manipulējamām daļām un citas cietās un mīkstās rotaļlietas. Šai zonai vēlams

nodrošināt izkārtojumu, kas veicina pārredzamību un ir viegli kārojama, piemēram izmantojot vairākus plauktiņus, kastes, šajās zonās jābūt bērniem pēc sevis sakārtot savu rotaļāšanās vietu, novietojot mantas tām paredzētajās vietās. Vēlams izvairīties no priekšmetiem ar pārāk smalkām daļām, kas var būt bīstami maziem bērniem, kuri var vēlēties šīs rotaļlietas likt mutē. Tāpat vēlams izvēlēties vecumam atbilstošas spēles, izvairoties no pārāk sarežģītām spēlēm. (DeViney, et al., 2010)

Mākslas un radošuma zonā vajadzētu ietvert dažādas krāsas, zīmuļus, papīru, plastilīnu līmes, grieznes un citus atbilstošus materiālus. Pie izkārtojuma, vēlams gar sienām izvietot bērnu radītos mākslas darbus, kā arī izvēlēties atbilstošas galda virsmas. Vēlams izvairīties no toksiskiem vai bīstamiem materiāliem, kā arī no daļām, kas var radīt apdraudējumu bērnu drošībai. (DeViney, et al., 2010)

Rakstīšanas un zīmēšanas zonā vēlams ietvert zīmuļus, pildspalvas, papīru, rakstāmās tāfeles, plakātu ar alfabētu un zīmēšanas uzdevumu kartītes. Nepieciešami vairāki rakstīšanas galdiņi, tāfele, uz kuras bērni var eksperimentēt ar rakstīšanu un zīmēšanu. Vēlams izvairīties no pārāk sarežģītiem uzdevumiem, kas var izraisīt nevajadzīgu spriedzi un nepatiku pret rakstīšanu. (DeViney, et al., 2010)

Radošo eksperimentu un pētniecības zonā vēlams ietvert dažādus pētniecības materiālus piemēram, pūšamo burbuļu šķīdumu, smiltis, ūdens eksperimentiem. Pie telpas izskata būtiska ir pārskatāmība - plauktiņi ar nosaukumiem un attēliem, kas parāda, kā izmantot dažādus eksperimentu priekšmetus. Nepieciešams izvairīties no bīstamiem vai toksiskiem eksperimentiem, kā arī no priekšmetiem, kas var traucēt telpas kārtību. (Golubina, 2007)

Konstrukciju un inženierijas zonā vēlams ietvert LEGO komplektus, konstruktorus utml konstrukcijas materiālus. Izkārtojumā ļoti būtiska ir kārtība, lai lietas nepazustu, tāpēc vēlams līdztīga kārtība kā rotaļu zonā. Vēlams izvairīties no priekšmetiem ar pārlietu mazām daļiņām, kas varētu radīt apdraudējumu bērnu drošībai. (Golubina, 2007)

Fizisko aktivitāšu zonā vēlams, ka bērniem ir pieejami pēc iespējas vairāk dažādi vecumam atbilstoši sporta priekšmeti, kā arī sporta spēļu priekšmeti, piemēram bumbas, nepieciešams, ka šī zona ir diezgan plaša, neietver trauslus priekšmetus vai bīstamus objektus, kuriem bērni varētu uzskriet virsū un savainoties. Šo mācību zonu iespējams iekārtot gan iekštelpās gan daļu – sporta, piemēram basketbola, laukumus āra vidē. Sporta priekšmetus gan vēlams glabāt iekštelpās, lai tie nebojātos. (Golubina, 2007)

Klusajā zonā vēlams ietvert mīkstus spilvenus, pufus, segas, ja tā paredzēta arī diendusai vai gulēšanai, tad arī gultas. Izskata ziņā šai zonai jābūt mierīgai, mājīgai ar nomierinošu krāsu fonu. Nepieciešams izvairīties no priekšmetiem, kas varētu traucēt klusuma un atpūtas

atmosfēru, kā arī neļaut bērniem šajā zonā darīt trokšņainas un pārlieku aktīvas darbības. (Golubina, 2007)

Kā redzams, iekštelpās ir iespējams iekārtot daudz un dažādas mācību zonas pirmsskolas vecuma bērniem, kurās sasniedzami dažādi mācību mērķi, šādas zonas ir visai sarežģīti un nepraktiski iekārtot ārā vidē. Attiecīgi autore secina, ka viena no būtiskākajām atšķirībām starp iekštelpu un ārā vidi ir tā, ka iekštelpās ir iespējams vairāk pielāgot un izkārtot atbilstoši konkrētiem mērķiem. Tālāk autore aprakstīs dažus no vingrinājumiem, kurus iespējams veikt iekštelpās, pateicoties konkrēto zonu izmantošanai.

Lasīšanas un stāstīšanas zona ir piemērota tādu valodas treniņa vingrinājumu veikšanai, kā piemēram “Uzmanīgais papagailis”, kurš izpaužas sekojoši - Skolotājs izvēlas vienu bērnu un saka dažādus teikumus, mainot runas tempu, intonāciju un skaļumu, bērnam ir jācenšas pēc iespējas precīzāk, tādā pašā tempā, intonācijā un skaļumā atkārtot. (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, b.g)

Rotaļu zonai piemērots, tādēļ, ka tajā ir visvairāk dažādu priekšmetu, ir vingrinājums “Tas vai tā?”, kura ietvaros skolotājs izveido mīklu, raksturojot telpā atrodošos izvēlēto objektu ar četrām pazīmēm: Kādā krāsā? Kāds, ja aptausta? Kāds pēc formas? Kāds izmērs?. (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, b.g)

Mākslas un radošuma zonai piemērots ir vingrinājums “Krāsu eksplozija”, kuras ietvaros bērniem tiek dota nezināmas krāsas ota. Bērni iztēlojas, kāda krāsa būs, pēc tam viņi izspiež pildspalvu uz papīra un novēro, kāda krāsa parādās, pēc tam ar citu krāsu palīdzību, miksējot, cenšas šo krāsu iegūt no sākotnējās krāsas. Vingrinājuma mērķis ir veicināt bērnu radošumu un spēju izprast, kā dažādas krāsas un to maisījums veido jaunas krāsas. (Burima, 2019)

Rakstīšanas un zīmēšanas zonai piemērots varētu būt vingrinājums “Ko ar šo var darīt?”, kura ietvaros pedagogs sadala bērnus nelielās grupās, izdalot tiem baltas lapas un izvēlas telpā kādu priekšmetu un jautā bērniem: „Ko ar šo var darīt?”, pēc tam bērni grupā apspriežas un uz lapas raksta vai zīmē, darbības kuras iespējams veikt ar priekšmetu. Šādi tiek attīstīts bērnu radošums, rakstītprasme un grupu darbs. (Anspoka, Irbe, Liepiņa, Miesniece, b.g)

Savukārt radošo eksperimentu un pētniecības zonai piemērots ir vingrinājums “Skatīšanās pa atslēgas caurumu”, kura ietvaros Bērni izveido „atslēgas caurumu”, salokot papīra lapu četrās daļās un noplēš mazu stūrīti vietā, kur locījums satur visas lapas daļas, tādējādi izveidojot caurumu. Skolotājs iedod bērniem garāku tekstu. Bērni virza lapu ar caurumu pa tekstu un, ja atrod vārdu, ko skolotājs nosaucis, paziņo to citiem, sasitot plaukstu vai kā citādi.

Fizisko aktivitāšu zonā iespējams veikt tādu vingrinājumu, kā piemēram “Kustību stāstu pavadīšana”, kura ietvaros pa visu telpu tiek izvietoti dažādi attēli. Katram attēlam ir

noteikts uzdevums vai kustības veids, ko bērniem jāizpilda, ejot uz attiecīgo attēlu. Bērni sākot iet pa telpu un seko attēlotajām norādēm. Piemēram, ja attēlā ir zirgs, bērniem jālūk uz vienas kājas, imitējot zirga gājieni. Šis ir jautrs vingrinājums ar kuru iespējams attīstīt bērnu koordinācijas spējas, kā arī prasmi atpazīt norādes. (Burima, 2019)

Kā redzams, no dažiem aplūkotajiem vingrinājumu piemēriem, iekštelpās ir iespējams veikt plašu vingrinājumu klāstu, kas sniedz bērniem dažāda veida vērtīgas zināšanas, izmantojot telpā atrodošos priekšmetus

1.4. Mācību vide ārā vidē.

Apkārtējā vide ir vieta, kurā bērni var augt un attīstīties. Āra vidē bērni nav ierobežoti iekštelpu sienās un var brīvi rotaļāties ar lielāku prieku un azartu. Darbošanās svaigā gaisā veicina bērna attīstību visās jomās. Tā ietver fizisko attīstību, sociālās prasmes un kultūras zināšanas, kā arī emocionālo un intelektuālo attīstību. (Krūmiņa, 2015)

Āra vide piedāvā daudzpusīgu aktivitāšu klāstu, gan aktīvās, gan mazāk aktīvas. Autore, iepazīstoties ar rokasgrāmatu pedagogiem “mācīšanās ārā: līdzekļi un metodes” nonāca pie vairākiem secinājumiem, kā arī biežākajām ārā vides aktivitātēm, kas īstenojamas meža vidē vai pie ūdens.

Attiecībā uz meža vidi norādāms, ka mežs ir brīvi pieejams, tas ir daudzveidīgs un pieļauj dažādus izmantošanas veidus, dažādos veidos. Turklāt, norādāms, ka jēdziens meža vide ir saprotams, paplašināti, tas pirmskolas vidē pārsvarā ietver tādas vietas, kā parki, nevis aizaugušas teritorijas ar lielu koku blīvumu, izcirtumiem utml, kas tiktu uzskatīta par klasisko meža vidi no ģeogrāfijas viedokļa. (Nordplus Junior, 2017)

Meža vidē ir iespējams apgūt plašu klāstu dažādu zināšanu īstenojot plašu klāstu dažādu vingrinājumu, autore tālāk aprakstīs dažus no tiem.

Viena no apgūstamajām prasmēm ir orientēšanās prasmes. Šo prasmju apguvei kalpo tādas nodarbības, kā “slēpņu karte”, kuras ietvaros sākotnēji bērniem tiek uzdots izveidot apkārtējās vides karti, norādot, ka viņi paši izvēlas apzīmējumus apkārtējiem objektiem - kokiem, mājām utml. Pēc tam ar bērniem kopīgi tiek apspriests uzzīmētais, pēc apspriedes pedagogs katra bērna kartē atzīmē vietas, kurās atrodas “dārgumi” un aicina bērnus, izmantojot viņu pašu uzzīmētās kartes, doties tos meklēt. Norādāms, ka pedagogam pašam šī vingrinājuma teritorija iepriekš jāizpēta un jānoslēpj meklējamie objekti, piemēram, saldumi. Šis vingrinājums, palīdz bērniem attīstīt orientēšanās, virzienu atpazīšanas, zīmēšanas un ārējās vides attēlošanas prasmes. (Nordplus Junior, 2017)

Tāpat iespējams attīstīt bērnu matemātiskās prasmes. Piemēram ar vingrinājumu “aizraujošā ģeometrija”. Šī vingrinājuma norise izskatas sekojoši. Skolotājs bērnus sadala

mazās grupās un izdala tiem iepriekšsagatavotus attēlu fragmentus, kurus tiem jāsaliek pareizā kārtībā. Tālāk bērniem, izmantojot dabā pieejamos priekšmetus, piemēram zariņus, akmeņus, šī figūra jāattēlo ar tiem, pēc tam, var tikt doti papildu uzdevumi, piemēram piepildīt objektus ar dažādām krāsām, piemēram ar dzeltenām koku lapām. Šis uzdevums bērniem palīdz mērīt garumu; pazīt un izveidot dažādas figūras, atpazīt krāsas, mācīties skaitīšanas iemaņas. (Nordplus Junior, 2017)

Nākamais vingrinājums ir izmantojams, lai mācītu bērniem bioloģiju, izprast dažādu augu attīstības stadijas un atpazītu dažādus augus. Vingrinājums paraugā saucas “Pienenīte”, tomēr var tikt izmantots jebkurš pieejamais augs. Tā norise izskatās šādi – Sākotnēji klasē tiek pārrunāts ar bērniem kā konkrētais augs aug, tā attīstības stadijas. Var tikt sagatavoti attēli ar auga augšanas stadijām, lai izpilde būtu vieglāka. Pēc tam pedagogs ar bērniem dodas ārā vidē un lūdz tiem atrast pieneņu dažādā augšanas stadijā. Kad tās atrastas, bērni tiek aicināti tās sakārtot secīgi, pēc augšanas stadijām. (Nordplus Junior, 2017)

Savukārt, attiecībā uz to, kādiem vingrinājumiem varētu izmantot ūdens vidi, autore aprakstīs divus vingrinājumus, kas veicami uz ūdens. (Nordplus Junior, 2017)

Lai attīstītu bērnu pētniecības prasmes, piemērots ir vingrinājums “ledus noslēpumi”. Norādāms, ka šim vingrinājumam ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību drošībai uz ledus. Uzdevuma norise ir šāda – bērni tiek sadalīti nelielās grupās un dodas uz aizsalušu ezeru, kur veic urbumus ledū. Pēc tam, bērni nosaka ledus biezumu un citus novērojumus, izmantojot mērinstrumentus, un pieraksta rezultātus, kurus pēc tam pārrunā. (Nordplus Junior, 2017)

Savukārt, lai veicinātu bērnu māksliniecisko attīstību, iespējams veikt vingrinājumu “Ledus skulptūras”. Vingrinājuma norise ir sekojoša – pedagogs dod bērniem norādījumus sasaldēt tetrapakās ar akvareļkrāsām iekrāsotu un tīru ūdeni lai veidotu ledus, tālāk parāda bērniem video par ūdens sasaldēšanu un paskaidro, kā notiek ūdens pārvēršanās ledū. Nākamajā nodarbībā bērni no sagatavotajiem ledus gabaliem veido ledus skulptūras. (Nordplus Junior, 2017)

Tāpat, jebkurā dabas vidē, ir iespējams veikt dabas vērošanas un sadarbības vingrinājumu “fokusā gadalaiki”. Tā norise ir sekojoša – bērni kopā ar pedagogu dodas pārgājienā, izvēlas skatu uz dabas ainavu un atzīmē punktu, no kura tiks veikta fotografēšana. Tālāk bērni, darbojoties pāros, reizi nedēļā fotografē izvēlēto ainavu, beigās izveido foto prezentāciju. (Nordplus Junior, 2017)

Kā redzams, ārā vide piedāvā visnotaļ plašu aktivitāšu un vingrinājumu klāstu, kas ļauj apgūt dažādas vērtīgas iemaņas un zināšanas. Autore par būtiskām uzskata vēl vairākas ārā vides mācību nianšes.

Āra vide atšķirībā no iekštelpām ir ļoti atkarīga no gadalaikiem un to radītās ietekmes, tāpat arī laikapstākļiem. Aukstākos periodos, mācot bērnus āra vidē, ir nepieciešams ņemt vērā zemas temperatūras radītos riskus – palielināta iespēja saslimt ar tādām slimībām, kā iesnas un gripa, risks gūt apsaldējumus, tāpēc ir nepieciešams, pirms bērnus vest āra vidē, pārliecināties, ka visi ir atbilstoši saģērbušies, kā arī izvairīties no pārāk ilgas uzturēšanās aukstumā un sekot līdzi, tam lai bērni nekļūtu slapji, kas ir pamatā lielai daļu saslimšanām vēsajos periodos. Tāpat, ja ārā ir slidens, ir nepieciešams uzmanīties no pārlietu slidenām vietām un to radītiem riskiem.

Savukārt saulainā laikā ir nepieciešams sekot līdzi tam lai bērni saulē nepārkarstu un lai uzņemtu ūdeni palielinātos daudzumos. Ja laikapstākļi ir nelabvēlīgi, piemēram lietus vai stiprs vējš, vajadzētu izvairīties no āra vides izmantošanas mācībām. Neatkarīgi no tā vai ārā ir silts vai auksts, pedagogam, vajadzētu sekot līdzi bērnu apģērbam, gan pirms došanās ārā, gan aktivitāšu laikā, sekojot līdzi tam, lai bērni visu laiku būtu piemērotā apģērbā. (Ābele, 2005) Tāpat āra vidē ir nepieciešams pievērst pastiprinātu uzmanību bērnu drošībai, piemēram dažādu sasitumu, apdraudējumu riskam.

1.5. Kopīgais un atšķirīgais starp iekštelpu un āra vidi

Uzskatāmības nolūkā, autore ir apkopojusi būtiskākās konstatētās atšķirības 1.2. tabulā.

1.2. tabula. Kopīgais un atšķirīgais starp iekštelpu un āra vidi (autores veidots)

Apstākļi	Iekštelpu vide	Āra vide
Iespēja pielāgot vidi nodarbībai	Ir iespējams pielāgot visdažādākajā veidā un visdažādākajām nodarbībām	Ļoti ierobežotas iespējas pielāgot vidi nodarbībai
Mācību saturs	Saistīti ar konkrētās telpas izmantošanu, strukturētāki	Saistīti ar dabas resursu un vides izmantošanu, mazāk strukturēti
Fiziskās aktivitātes	Mazāk fiziskās aktivitātes	Vairāk fiziskās aktivitātes
Blakus faktoru ietekme	Minimāla un izņēmuma kārtā	Nelabvēlīgi laikapstākļi, papildus drošības noteikumu ievērošana.

Viena no būtiskākajām atšķirībām starp iekštelpu un āra vidi ir tā, ka iekštelpas ir iespējams pielāgot un izkārtot atbilstoši konkrētiem mērķiem, no kuriem izriet konkrētas iekārtošanas īpatnības, piemēram, telpas krāsas, mēbeles, utt., savukārt āra vide pārsvarā ir tāda, kāda tā ir un nepiedāvā tik plašas pielāgošanas iespējas. Attiecīgi, ja iekštelpās ir iespējams saplānot mācību saturu, kādus vingrinājumus veikt un tam pielāgot telpas, tad āra vidē ir jāmeklē piemērota vieta, konkrētiem vingrinājumiem. Protams, atzīmējams, ka āra vidē arī iespējams iekārtot dažādas zonas, piemēram, basketbola laukumus, smilšu kastes utml., tomēr uzsverams ka šīs iespējas ir daudz ierobežotākas.

Attiecīgi, arī redzams ka pastāv atšķirības teorijā aprakstītajos mācību vingrinājumos – iekštelpās tie ir vairāk saistīti ar telpā atrodošos priekšmetu izmantošanu, satur mazāk fiziski aktīvu darbību. Savukārt āra vidē vingrinājumi parasti ietver vai nu āra vidē esošo resursu izmantošanu, piemēram zariņu vākšanu, pieneņu plūkšanu, kā arī āra teritoriju, kas izmantojama lai, piemēram, orientēties. Lai gan arī iekštelpās teorētiski būtu iespējams sakārtot skolotāja paša saplūktās pienešas pēc to augšanas stadijām, tomēr, praktiski, šis vingrinājums ir interesantāks un ar lielāku pievienoto vērtību tieši āra vidē. Attiecīgi, autore secina, ka katrai mācību videi ir atbilstošas sava veida mācību metodes un vingrinājumi, kas īstenojamas tikai konkrētā vidē.

Tāpat arī āra vide sniedz iespēju veikt vairāk fiziskas kustības un elpot svaigu gaisu, tomēr tai pat laikā ir visai atkarīga no laikapstākļiem un gadalaikiem. Nelabvēlīgos laikapstākļos un pārlietu aukstā vai karstā laikā, pedagogam ir nepieciešams izvērtēt vai bērna interesēs būtu doties ārā, un ja pedagogs uzskata, ka jā, tad ir nepieciešams pievērst vēl jo vairāk uzmanības bērnu drošības un veselības aizsardzībai.

Autore uzskata, ka nebūtu pareizi apgalvot, ka viena no mācību vidēm ir labāka par otru un vajadzētu bērnus censties mācīt tikai tajā, bet gan veiksmīgas izglītības un bērna pamatā ir abu mācības vidu veiksmīga apvienošana un sabalansēšana, sniedzot bērniem tiem nepieciešamās zināšanas, aktivitāti un arī atpūtu.

Attiecībā uz pētījuma bāzi, norādāms, ka šīs trīs tālāk aplūkotās pedagogu intervijas, kopsakarā ar teorētisko literatūru veido pētījuma bāzi, kas izmantojama tālāknorādīto materiālu izstrādē.

2. PRAKTISKĀ DAĻA

2.1. Pētījuma veikšanas teorētiskie aspekti

Autore, darba empīriskās daļas ietvaros, veica trīs pirmsskolas izglītības iestādē praktizējošu pedagogu – Ramonas Šenbergas (turpmāk – R. Š.), Ingas Grigaļunas (turpmāk – I. G.), Guntas Pamiļjanes (turpmāk - G. P.) interviju. Intervija tika veikta ar intervējamajām personām, katru individuāli sazinoties telefoniski un uzdodot iepriekšsagatavotus jautājumus. Tālāk autore aprakstīs būtiskākās teorijas atziņas, kuras ņēmusi vērā sagatavojot intervijas jautājumus un veicot atbilžu analīzi.

Veicot pētījumus visizplatītākās ir divu veidu pētniecības metožu grupas - kvantitatīvās un kvalitatīvās pētniecības metodes, abu šo veidu mērķis ir līdzīgs – izprast faktisko situāciju, tās atbilstību teorijai, kā rezultātā uzrakstīt kvalitatīvāku un pilnvērtīgāku akadēmisko darbu, tomēr veids, kā panākt šo mērķi, atšķiras.

Kvantitatīvo pētniecības metožu izmantošanas ceļā tiek iegūta skaitliska informācija. Kvantitatīvā pētniecības metode klasiski tiek izmantota, lai pētījuma veicējs saprastu kādas konkrētas parādības būtību un izplatību un rezultātā iegūtu atbildi uz jautājumu „cik?” (Reinholde, Tabuns, 2011). Savukārt, kvalitatīvās pētniecības metodes pamatā skaidri ir jāapzina, kas ir "kvalitatīvs". Denzins un Linkolns savā darbā ir norādījuši, ka kvalitatīvs pētījums nozīmē daudzas lietas par daudziem cilvēkiem, taču liela ietekme ir arī paša pētnieka viedoklim (Denzin, Lincoln, 2011). Abu metožu būtiskākās atšķirības iespējams uzskaitīt no sešiem skatupunktiem:

1. Pētījuma dizains- kvantitatīvā pētījuma gadījumā tas būs eksperimentāls, savukārt kvalitatīvā pētījumā tas tāds nebūs;
2. Vide jeb vieta, kur tiek pētījums veikts- kvantitatīvā pētījuma gadījumā vide būs mākslīgi radīta, savukārt kvalitatīvā pētījumā tā būs reāli pastāvošā;
3. Datu vākšanas procedūras, kuras tiek izmantotas- kvantitatīvās metodes ietver dažādus instrumentus, ar kuriem pētījuma veicējs veic rezultātu uzskaiti, lai vēlāk tos apskatītu, visbiežāk izsakot procentuālos skaitļos, visbiežākais- aptaujas, testi un statistikas vākšana, savukārt kvalitatīvā pētījumā tiks vākti dažādi stāsti un viedokļi- piemēram ekspertu intervijas, kurās būtiskais ir konkrētu ekspertu pateiktais, nevis, piemēram, tas cik ekspertu piekrit kādam apgalvojumam;
4. Ar kādiem paņēmieniem tiek aprakstīti iegūtie dati- kvantitatīvā pētījuma metode ietver dažādu veidu skaitlisku uzskaitījumu, savukārt kvalitatīvā metode- aprakstošu, piemēram, protokola vai video/ skaņas ieraksta veidā;

5. Kāda veida analīze tiek pielietota- kvantitatīvajā metodē izmantota tiek aprakstošā un secinošā statistika, savukārt kvalitatīvā pētījumā tiek pielietota analīze, kas virzīta uz nozīmes atklāšanu;

6. Vispārīgā veids attiecībā uz hipotēzi- kvantitatīvā metode izvirzīto hipotēzi pārbauda, savukārt kvalitatīvās metodes izmantojamas hipotēzes izvirzīšana (Mārtinsone, 2011).

To, kura no pētījumu metodēm ir izmantojama konkrētajā pētījumā, nosaka pētījumā izvirzītais mērķis, uzdevumi un / vai hipotēze. Tālāk autors aprakstīs metodi, kura tiek izmantotas darba pētījuma daļas izstrādes procesā, šī metodes ir kvalitatīvā metode – intervija, kura ietver kvantitatīvu elementu – tiek intervēti trīs respondenti, uzdodot tiem vienādus jautājumus.

Intervija ir kvalitatīvā pētniecības metode, kurā piedalās intervētājs un intervējamais, un intervētājs uzdod jautājumus intervējamam. Intervijas tiek iedalītas personīgās intervijās, kad intervētājs ar intervējamo tiekas aci pret aci, un attālinātās intervijās - telefonintervijas un intervijas pa e-pastu . Intervijas galvenā priekšrocība ir tā, ka intervētājs iegūst informāciju par respondenta uzskatiem un spēj novērtēt to patiesumu, savukārt kā trūkumu var uzskatīt to, ka informācijas ieguve un apstrāde prasa no intervētāja vairāk laika un enerģijas (Kristapsone, 2008). Autors, intervējamo ekspertu intervējis strukturētas intervijas veidā. Strukturēta intervija ir strukturētu jautājumu un atbilžu apmaiņa, kurā intervētājs izmanto iepriekš sagatavotus jautājumus nolūkā saņemt konkrētas atbildes. Strukturētām intervijām jautājumi parasti rodas, balstoties uz jau esošām teorijām konkrētā nozarē, vai arī no iepriekš veiktiem pētījumu rezultātiem (Kropļiņš, Raščevska, 2004). Intervija kā datu vākšanas metode no citām metodēm, piemēram, anketēšanas atšķiras ar to, ka intervētājs ar respondentu atrodas sociāli psiholoģiskā mijiedarbībā, tādējādi intervētājs var iedarboties uz intervējamo, lai gūtu padziļinātākas un pilnvērtīgākas atbildes uz noskaidrojamajiem jautājumiem (Kristapsone, 2008).

Tāpat atkārtojams, ka autore kā pētījuma jautājumu ir izvirzījusi “kādu pienesumu bērna attīstībai sniedz katra no mācību vidēm – iekštelpu un āra vides, un kas jāņem vērā lai sasniegtu mācību mērķus šajās vidēs?” lai atbildētu uz šo jautājumu, tika intervijas ietvaros uzdoti attiecīgi jautājumi, kā arī intervijas beigās tiek analizētas atbildes uz šo pētījuma jautājumu.

Tālāk autore analizēs intervijā iegūtās atbildes.

2.2.Interviju analīze

Intervētajām pedagogēm – R. Š., G. P un I. G. - tika uzdoti 16 jautājumi, tālāk autore strukturēti analizēs iegūtās atbildes.

Jautājumi uzskatāmības nolūkā apkopoti tabulā 2.2.

2.1 tabula. Intervijas jautājumi

Nr.p.k.	Jautājums
1.	Kāda ir Jūsu darba pieredze ar pirmskolas vecuma bērniem?
2.	Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās vērtības, kuras jācenšas ieviest pirmskolas izglītības iestādēm, lai tās mācību vidi varētu atzīt par bērna attīstību veicinošu, tādu, kas veicina bērna iekļaušanos sabiedrībā un sagatavo bērnu sākumskolai?
3.	Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās pazīmes tam, ka konkrētajā mācību vidē ir bērnam nelabvēlīga mācību vide?
4.	Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās priekšrocības darbam ar bērniem iekštelpās?
5.	Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās priekšrocības darbam ar bērniem āra vidē?
6.	Kādus riskus un problēmas saskatāt darbā ar bērniem iekštelpās? Kā tos novēršat/ ierobežojat?
7.	Kādus riskus un problēmas saskatāt darbā ar bērniem āra vidē? Kā tos novēršat/ ierobežojat?
8.	Vai Jūsu darba vietā ir speciāli nodalītas telpas, piemēram, rotaļām, lasīšanai, fiziskajām aktivitātēm un atpūtai? Kādas telpas ir Jūsu darba vietā?
9.	Vai, Jūsaprāt, ir nepieciešams telpas nodalīt iepriekšējā jautājumā minētajā veidā?
10.	Vai, Jūsaprāt, iekštelpu vide ir kontrolējamāka, kā āra vide? Kāpēc?
11.	Kuru vidi uzskatāt par bērnu attīstībai noderīgāku – āra vai iekštelpas, vai varbūt uzskatāt, ka nepieciešams abas sabalansēt? Kāpēc?
12.	Vai darbu āra vidē ietekmē gadalaiku maiņa un laikapstākļi? Vai uzskatāt, ka būtu nepieciešams vismaz kādu dienas daļu strādāt ar bērniem āra vidē, neskatoties uz to, ka ārā ir auksts, vai līst lietus?
13.	Kādi ir Jūsu novērojumi attiecībā uz bērnu vecāku uzskatiem par darbu iekštelpās?
14.	Kādi ir Jūsu novērojumi attiecībā uz bērnu vecāku uzskatiem par darbu āra vidē?

15.	Kura no mācību vidēm- āra vai iekštelpu, Jūsaprāt, ir atbilstošāka bērnu ar īpašām vajadzībām attīstībai un integrācijai? Kāpēc?
16.	Kādi, Jūsaprāt, ir būtiskākie darba aspekti, kas jāņem vērā, veidojot bērnam ar īpašām vajadzībām, atbilstošu mācību vidi?

Tāpat autore 2.2. tabulā apkopojusi sniegto atbilžu esenci uzskatāmā pārskatā, kura tiks tālāk analizēta.

2.2.tabula. Atbilžu pārskats

Jautājuma Nr.	R. Š	G. P.	I. G.
1.	17 gadu pieredze	10 gadu pieredze	10 gadu pieredze
2.	Saprotoši un savu darbu mīloši pedagogi	Bērns dara pats un no kļūdām mācās.	Pats bērns, veidot viņam atbilstošu vidi
3.	Ignorētas bērna vēlmes, valda despotiski noteikumi un sodi.	Neatbilstoša telpa, vieta, mācību materiāli	Ja bērns jūtas nobijies, pieaugušie vienaldzīgi, despotiski
4.	Sagatavota, atbilstoša vide	Materiālu pieejamība, higiēna, ērtības, pārredzamība	Dažādi mācību centri, dažādām mācību jomām
5.	Svaigs gaiss, brīva teritorija, daba	Svaigs gaiss, dabas iepazīšana	Bērni ieinteresētāki
6.	Nogurums, konflikti. Novēršami runājot/ mainot nodarbes	Grūti noturēt uzmanību, nogurums, tāpēc jāvedina telpas	Nepiemērotas mēbeles, bīstami priekšmeti, tāpēc jānodrošina drošība
7.	Biežāka savainošanās, tāpēc jāuzmanas	Laika apstākļi, dažādi apdraudējumi, tāpēc jāizpēta vieta,	piemērots apģērbs, saskaņošana ar vecākiem, drošības riski, tāpēc jāizrunā un jāseko līdzī

		jāaicina bērņus palīgā	
8.	Viena telpa, izņemot sportu, ēšanu	Viena telpa	Ir atsevišķas telpas. Zāles sportam, mūzikas nodarbības, bibliotēkas telpa, darbinieku atpūtas telpa
9.	Varētu būt apvienotas, atsevišķa guļamistaba	Labāk nodalīt	Ir nepieciešams nodalīt
10.	Katrā savi apgrūtinājumi	Iekštelpās bērņus ir vieglāk pārrēdzēt	Nē, iekštelpām vajadzētu būt brīvām, ārā pedagoga palīgs palīdz
11.	Nepieciešams abas sabalansēt	Vēlams izmantot abas	Nepieciešams abas sabalansēt
12.	laika apstākļi, ja slikti, nevajadzētu	Ļoti ietekmē,	Ietekmē, bet vēlams pēc iespējas vairāk iet ārā
13.	Ja nenotiek visu dienu tad nav iebildumi	Parasti neiebilst, ja vien nav visu dienu	Vecākiem svarīgi, lai bērņi uzturas ārā
14.	Daļa uztraucās, daļa priecājas	Daļa atbalsta, daļa nē, kuriem nepatīk ja nosmērējas	vecākiem ļoti patīk, tas nekas ja nosmērējas
15.	Abas	Iesākumā iekštelpas	Dažādi, iekštelpas biežāk
16.	Individuāli jāvērtē katrs gadījums	Drošība, pieejamība	Individuāli jāvērtē katrs gadījums

Tālāk autore detalizēti analizēs intervēto sniegtās atbildes uz katru no jautājumiem.

Pirmais jautājums tika uzdots nolūkā izprast, kāda darba pieredze ir intervētajām personām, lai saprastu, vai to viedoklis ir objektīvs un kvalificēts. Kā redzams, visas pedagoģes ir ar lielu pieredzi un atbilstoši kvalificētas, lai sniegtu vērtīgas un darbā noderīgas atbildes – G. P. un I. G. ir desmit gadu pieredze pirmsskolā, savukārt R. Š. Ir ar vislielāko pieredzes bagāžu – 17 gadi.

Otrais jautājums tika uzdots nolūkā izprast, kas pedagoģēm ir svarīgākais veidojot bērnam atbilstošāko mācību vidi, kādas vērtības uzskata par neatņemamām mācību vides sastāvdaļām. Kā redzams, no atbildēm, intervēto atbildes ir visai atšķirīgas, I. G. uzskata, ka būtiskākā vērtība ir pats bērns, no šīs vērtības izriet visas pārējās – atbilstoša vide, individualizēta pieeja un attieksme pret bērnu. G. P. norāda, ka galvenais atbilstošā vidē ir ļaut bērnam pašam darīt visu, tādējādi apgūstot nepieciešamās zināšanas no pašu pieredzes. Savukārt, R. Š. Uzskata, ka saprotoši un savu darbu mīloši pedagogi, ar atbilstošiem mācību materiāliem ir atbilstošas vides pamatā. Redzama zināma atšķirība starp I. G. un R. Š., kur viena pedagoģe visa centrā liek tieši bērnu, savukārt, otra atbilstošu pedagogu, autores ieskatā šie viedokļi nav pretrunīgi un ideālā gadījumā izpildās abi – atbilstoši un mīloši pedagogi, koncentrējas uz bērnu, kā galveno vērtību, cenšoties, tam nodrošināt pēc iespējas kvalitatīvāku izglītību.

Trešais jautājums tika uzdots nolūkā izprast, kas respondentu uzskatā ir nelabvēlīga mācību vide, no kuras izvairīties. I. G. nelabvēlīgu mācību vidi raksturo, kā tādu, kurā bērns baidās un nevēlas iesaistīties, kā arī pedagogi ir nekvalificēti un neieinteresēti bērnam, turklāt netiek ņemta vērā bērna individualitāte. G. P. nelabvēlīga vide saistās ar tādu vidi, kurā nav nepieciešamo materiālo vērtību. Savukārt, R. Š. Šādu neatbilstošu vidi saista ar bērna vēlmju ignorēšanu un pedagogu despotismu un vēlmi sodīt. Apkopojot atbildes, redzams, ka neatbilstoša mācību vide ir pamatā saistāma ar diviem aspektiem – nepietiekamiem materiālajiem resursiem, piemēram mācību materiāliem, un cilvēkresursiem – neatbilstošiem pedagogiem, kas nav ieinteresēti bērnos un vēlas savu nezināšanu aizstāt ar sodiem. Norādāms, gan ka materiālo resursu nepietiekamību uzsvērusi tikai G. P., kamēr abas pārējās intervētās pedagoģes, kā vienīgo traucēkli min cilvēkresursu nepietiekamību. Autore uzskata, ka abu šo resursu nepietiekamība kaitē bērna interesēm uz labvēlīgu mācību vidi, tomēr viskaitīgākā problēma ir tieši cilvēkresursu nepietiekamība, jo, autores ieskatā, ir iespējams ar bērniem efektīvi strādāt ar minimāliem resursiem, bet ieinteresētiem pedagogiem, tomēr, ja pedagogi, ir neprofesionāli un ir ieinteresēti tikai saņemt algu un sodīt bērnus par to individualitātes izpausmēm, pat vismodernākie mācību materiāli, neradīs bērniem vēlmi izpausties un mācīties.

Ceturtais un piektais jautājums tika uzdots nolūkā izprast kādas, intervēto uzskatā ir būtiskākās priekšrocības darbam iekštelpās, bet kādas āra vidē. Šīs priekšrocības autore apkopojusi 2.3. tabulā.

2.3.tabula. Priekšrocību salīdzinājums

Priekšrocības iekštelpām	Priekšrocības āra videi
Mācību centri, kas paredzēti dažādām mācību jomām	Svaigs gaiss
Lielāka iespēja iepriekšsagatavot mācību vidi	Vairāk brīvas teritorijas fiziskām aktivitātēm
Iespēja darboties gan individuāli, gan grupās	Iespēja iepazīt dabu, izmantot dabas resursus
Pedagogiem vieglāk bērnus novērot	Vairāk vietas radošumam
Mācību materiālu pieejamība lielāka	
Tīrība	
Ērtības	

Kā redzams, no 2.3. tabulā apkopotā un intervēto atbildēm, katrai videi ir savas būtiskas priekšrocības, kas vienā vidē ir izteiktākas, kā otrā, tomēr, nav uzskatāms, ka arī otrā vidē šāda priekšrocība nebūs pavisam, bet gan drīzāk mazākā mērā, piemēram iekštelpās ērtības ir vieglāk nodrošināt, tomēr arī pieliekot nedaudz vairāk pūļu, tādas pat ērtības ir iespējams iegūt āra vidē.

Kā izriet no iekštelpu būtības, tās ietver iepriekšsagatavotus mācību centrus, kas paredzēti konkrētu aktivitāšu un apmācību veikšanai un ietver konkrētus mācību materiālus, kas nepieciešami šo mācību veikšanai, savukārt pavisam pretēji ir āra vidē, tajā šādus konkrētus mācību centrus izveidot ir daudz ierobežotākas iespējas un vairāk notiek paļaušanās uz dabas sniegtajiem resursiem un dabas telpu, autore uzskata, ka āra vide piedāvā lielāku radošumu bērniem, jo tiem ir nevis iepriekš sagatavoti priekšmeti ar kuriem veikt aktivitātes, bet gan, piemēram, izpildot teorijas daļā aprakstītos uzdevumus, pašiem jāmeklē dabas resursi, jāpieiet radošāk, lai veiksmīgi izpildītu uzdevumus. Tomēr, tai pat laikā, lai gan āra vide prasa izdomu, dabas resursi un ar tiem veicamais ir visai ierobežots un izglītības iestādē vajadzētu būt daudz vairāk un dažādākiem, speciāli bērnu attīstībai paredzētiem priekšmetiem un arī ar šiem priekšmetiem ir iespējams pielietot izdomu. Autores ieskatā, būtiskākā āra vides priekšrocība ir tieši svaigais gaiss, kas nepieciešams jebkuras personas veselībai, un dabas iepazīšanas iespējas. Protams, dabu iespējams iepazīt arī, piemēram, lasot grāmatas un klausoties pedagogu stāstītajā par kādiem konkrētiem augiem, tomēr daudz veiksmīgāk un ar lielāku interesi, šos

augus bērni iepazīs tos aplūkojot reālajā vidē. Attiecībā uz darbošanās veidu – grupā vai individuāli, norādāms, ka grupā ir iespējams darboties abās vidēs, tomēr iekštelpas ir piemērotākas individuālām darbībām, kā galvenais iemesls tam ir iespēja bērņus uzraudzīt un pasargāt no dažādām briesmām, tāpat arī iekštelpas sniedz lielākas ērtības un tīrību. Autore secina, ka abas vides sniedz noderīgas un būtiskas priekšrocības, un ir nepieciešams izmantot katru no mācību vidēm, ņemot vērā, paredzēto apmācību raksturu un mērķi.

Sestais jautājums uzdots nolūkā izprast, kādi riski un problēmas ir saskatāmi ar bērņiem iekštelpās. Kā norāda I. G., būtiskākais risks ir saistīts ar nedrošām un bīstamām mēbelēm, šo risku, var novērst, atbildīgi izvēloties un pielāgojot mēbeles. Savukārt G. P. un R. Š. saskata lielākās problēmas tajā, ka bērņiem ir grūtāk koncentrēties un tie ātrāk nogurst iekštelpās, kā risinājumu šim riskam pedagoģes norāda – telpu vēdināšanu, pareizu bērņu audzināšanu un aktivitāšu izvēli.

Septītais jautājums uzdots nolūkā izprast, kādi riski un problēmas ir saskatāmi ar bērņiem ārā vidē. Visas trīs intervētās pedagoģes saskata, kā vienu no būtiskākajiem riskiem – apdraudējums, dzīvībai un veselībai, kas novēršams izskaidrojot bērņiem, dažādus drošības noteikumus un pārbaudot konkrēto vidi. G. P. norāda uz nepieciešamību sekot līdzi laikapstākļiem, savukārt I. G. šo nesaskata kā risku, jo praktizē bērņu vešanu ārā jebkādos apstākļos, tā vietā kā risku saskata piemērotu apģērbu un sadarbībā ar vecākiem.

Salīdzinot ar abām vidēm saistītos riskus, redzams, ka drošības riski ir vērojami abās vidēs, tomēr daudz izteiktāks šis risks ir tieši ārā vidē. Bez tam, iekštelpām vairāk raksturīgs risks ir saistīts ar bērņu koncentrēšanās spēju, savukārt ārā vidē – ar laikapstākļiem.

Astotais jautājums uzdots nolūkā izprast vai intervēto pedagoģu darba vietā ir speciāli nodalītas telpas, līdzīgi, kā autore aprakstījusi teorijas daļā. Kā redzams no atbildēm, praksē ne viss notiek atbilstoši teorijas atziņām, un konkrēti – G. P. un R. Š. mācību iestādes ir tikai viena telpa, kurā notiek visas aktivitātes, savukārt, I. G. gadījumā ir trīs telpas.

Devītais jautājums uzdots nolūkā noskaidrot, kāds ir pedagoģu viedoklis par telpu nodalīšanu. Kā redzams, abas pedagoģes, kuru mācību iestādē nav šāds telpu nodalījums - G. P. un R. Š. uzskata, ka būtu nepieciešams telpas nodalīt, savukārt, I. G. uzskata, ka šāds nodalījums rada papildus problēmas ar bērņu uzraudzību un nebūtu vajadzīgs šāds nodalījums. Autore ieskatā, atbildes šajā gadījumā ir ļoti mulsinošas un pretrunīgas, no tām izriet, ka tās pedagoģes, kurām nav nodalījums, uzskata, ka vajadzētu, bet pedagoģe ar telpu nodalījumu uzskata, ka nodalījums nebūtu nepieciešams. Attiecīgi autore, uzskata, ka nepieciešams, pirmskolas izglītības iestādēm izvērtēt individuālās iespējas un izvēlēties atbilstošāko variantu, tomēr, visvēlamākais autores ieskatā, būtu vismaz trīs atsevišķas telpas – viena atpūtai, otra

fiziskām aktivitātēm, bet trešā intelektuālām aktivitātēm, ņemot vērā I. G. norādīto, lai šādu izkārtojumu nodrošinātu nepieciešams nodrošināt, ka visas telpas tiek uzraudzītas, kas var prasīt papildus resursus.

Desmitais jautājums uzdots nolūkā noskaidrot, kura no mācību vidēm pedagogu uzskatā ir vieglāk kontrolējama. Atbildes uz šo jautājumu, katrā sniedz savādāku skatījumu. G. P. uzskata, ka bērnus ir vieglāk kontrolēt iekštelpās, jo ārā ir dažādi citi faktori, kuriem nepieciešams pievērst uzmanību. R. Š., uzskata, ka nevar apgalvot, ka kāda no vidēm ir kontrolējamāka, jo katrā ir savas priekšrocības un trūkumi. Savukārt, I. G. uzskata, ka ārā vide ir vieglāk kontrolējama, ja pedagogi ir pienācīgi sagatavojušies, jo tā ir pārredzamāka. Autore uzskata, ka katrā viedoklī ir zināma daļa patiesības, un attiecīgi pievienojas, R. Š. viedoklim.

Vienpadsmitais jautājums uzdots nolūkā izprast, kuru vidi pedagogi uzskata par bērnu attīstībai noderīgāku. Šajā gadījumā, visas atbildes būtībā ir vienādas – ir nepieciešams abas vides sabalansēt un izmantot, katras vides sniegtās iespējas, lai panāktu vislabāko rezultātu.

Divpadsmitais jautājums uzdots nolūkā izprast, kā darbu ārā vidē ietekmē gadalaiku maiņa un laikapstākļi. No atbildēm izriet, ka visi pedagogi saskata, problēmas, kas saistās ar sliktiem laikapstākļiem un uzskata, ka dēļ nelabvēlīgā laika radītajiem riskiem veselībai, vecāku uzskatiem vai tam, ka ir nepatīkami atrasties ārā, nevajadzētu to darīt.

Trīspadsmitais un četrpadsmitais jautājumi uzdoti nolūkā izprast, kādi ir pedagogu novērojumi attiecībā uz vecāku uzskatiem par abām aplūkotajām mācību vidēm. Kā izriet no visu intervēto atbildēm, visi vecāki vēlas, lai viņu bērni lielāku vai mazāku daļu dienas pavadītu ārā vidē, pret darbu iekštelpās neiebilstot, būtībā vecāku uzskati ir līdzīgi kā pedagogu – bērniem ir nepieciešams sabalansēt laiku iekštelpās un ārā vidē, lai no abām vidēm iegūtu to sniegtos ieguvumus. Ja attiecībā pret darbu iekštelpās nav iebildumi, ja nu vienīgi pārāk ilga uzturēšanās iekštelpās, tad attiecībā uz ārā vidi, šie iebildumi ir saistīti ar diviem apsvērumiem, kas visbiežāk izriet no darbošanās ārā vidē nelabvēlīgos laikapstākļos – apsaldēšanos un saslimšanu, kā arī drēbju nosmērēšanu. Tomēr arī šeit uzsverams, ka pedagogi norāda, ka šie iebildumi ir nevis ierasta prakse, bet gan reti izņēmumi, kas, savukārt, norāda, ka pamatā vecāki uzticas pedagogu zināšanām un paļaujas, ka tie pratīs rīkoties atbildīgi ar bērniem gan ārā vidē, gan iekštelpās.

Un visbeidzot piecpadsmitais un sešpadsmitais jautājumi uzdoti nolūkā izprast pedagogu uzskatus attiecībā uz mācību vidi darbā ar bērniem ar īpašām vajadzībām. Attiecībā uz piemērotāko vidi, I. G. un G. P. uzskata, ka piemērotāka ir tieši iekšējai vide, jo tā ļauj uzlabot bērnu koncentrēšanās spējas, kā arī ir drošāka, tāpat, bērniem ar īpašām vajadzībām, var būt nepieciešams specifisks mācību vides iekārtojums, ko vieglāk un efektīvāk izveidot ir tieši

iekštelpās. Savukārt, R. Š. uzskata, ka bērniem ar īpašajām vajadzībām abas mācību vides ir atbilstošas. Attiecībā uz to, kādai šai mācību videi būtu jābūt visi pedagogi uzsver divus būtiskākos aspektus – drošība, kas ietver gan psiholoģisko aspektu, ka bērns jūtos droši varēs veiksmīgāk darboties, kā arī fiziskās drošības aspektu, kas izpaužas, kā izvairīšanās no dažādiem apdraudējumiem, pret kuriem bērni ar īpašām vajadzībām ir sensitīvāki, savukārt, otrs aspekts ir individualizācija - nepieciešams, vēl jo vairāk, kā citiem bērniem, nodrošināt, ka mācību vide ir piemērota konkrētā bērna diagnozei un darbam ar to, lai pilnvērtīgāk sekmētu bērna attīstību.

Apkopjot būtiskākās atziņas no empīriskās daļas, autore nonāk pie vairākām atziņām.

Attiecībā uz to, kādai būtu labvēlīgai videi, secināms, ka tā ir tāda, kurā kompetenti, gādīgi un mīloši pedagogi, kuriem ir pieejami nepieciešamie resursi, koncentrējas uz bērnu, kā galveno vērtību, cenšoties, tam nodrošināt pēc iespējas kvalitatīvāku izglītību, savukārt pretstats tam – bērna attīstībai nelabvēlīga vide ir tāda, kurā ir vērojami vai nu nepietiekami materiālie resursi vai arī neatbilstoši pedagogi, kas nav ieinteresēti bērnos un vēlas savu nezināšanu aizstāt ar bargiem sodiem, neņemot vērā bērna vajadzības.

Attiecībā uz būtiskākajām katras vides piedāvātajām priekšrocībām, autore konstatēja, ka iekštelpas sniedz iespēju izmantot iepriekšsagatavotus mācību centrus, kas paredzēti konkrētu aktivitāšu un apmācību veikšanai ar plašāku pieejamo mācību materiālu klāstu, kas nepieciešami šo mācību veikšanai, turklāt iekštelpās ir iespējams nodrošināt lielāku ērtības līmeni, kā arī nav jāuztraucas par sasmērēšanos un netīrību. Savukārt āra videi raksturīgs, ka tajā šādus konkrētus mācību centrus izveidot ir daudz ierobežotākas iespējas un vairāk notiek paļaušanās uz dabas sniegtajiem resursiem un dabas telpu, kas, saplānojot atbilstošas aktivitātes piedāvā lielāku iespēju bērniem attīstīt savu radošumu. Āra vides galvenās priekšrocības ir vieglāka bērnu pieskatīšana, svaigais gaiss un iespēja pilnvērtīgāk iepazīt dabu. Tomēr, kā autore konstatē no intervijas ietvaros sniegtajām atbildēm, gan pedagogi, gan bērni vecāki uzskata, ka viena no vidēm nav pārāka par otru, bet gan nepieciešams abas sabalansēt, lai bērns pilnvērtīgi attīstītos. Vienīgā atšķirība ir tāda, ka, lai gan pedagogi un vecāki uzskata, ka nepieciešams kaut daļu dienas pavadīt iekštelpās, tomēr āra vidē, ja ir nelabvēlīgi laikapstākļi, dēļ to radītajiem riskiem veselībai, vai tādēļ, ka ir nepatīkami atrasties ārā, ir pieļaujams un vēlams ārā neiet.

Abas mācību vides sniedz ne tikai priekšrocības, bet arī nes katra savus riskus. Salīdzinot ar abām vidēm saistītos riskus, redzams, ka drošības riski ir vērojami abās vidēs, tomēr daudz izteiktāks šis risks ir tieši āra vidē. Turklāt, iekštelpām vairāk raksturīgi riski, kas saistīti ar

bērnu koncentrēšanās spēju, savukārt āra vidē – ar laikapstākļiem un drošību, piemēram, piedaloties ceļu satiksmē.

Attiecībā par telpu izvietojumu konstatējama interesanta situācija - tās pedagoģes, kurām nav telpu nodalījums pēc mācību veidiem, uzskata, ka vajadzētu tādām būt, bet pedagoģe ar telpu nodalījumu uzskata, ka nodalījums nebūtu nepieciešams. Autores, ieskatā, tomēr, nepieciešams, pirmskolas izglītības iestādēm izvērtēt individuālās iespējas un izvēlēties atbilstošāko variantu, visvēlamākais autores ieskatā, būtu vismaz trīs atsevišķas telpas – viena atpūtai, otra fiziskām aktivitātēm, bet trešā intelektuālām aktivitātēm, ņemot vērā, ka šādu izkārtojumu nodrošinātu nepieciešams nodrošināt, ka visas telpas tiek uzraudzītas, kas var prasīt papildus resursus.

Attiecībā uz darbu ar bērniem ar īpašām vajadzībām intervēto pedagoģu domas dalās – viens uzskata, ka piemērotāka ir āra vide, bet divi, ka iekštelpas, kā arī darbā ar šiem bērniem ir nepieciešams ņemt vērā divus aspektus – drošību un individualizāciju.

Papildus norādāms, ka kā pētījuma jautājums, tika izvirzīts - kādu pienesumu bērna attīstībai sniedz katra no mācību vidēm – iekštelpu un āra vides, un kas jāņem vērā lai sasniegtu mācību mērķus šajās vidēs?

Apkopojot intervijas ietvaros iegūtās atbildes, autore secina, ka atbilde uz pētījuma jautājumu ir sekojoša. Katra no mācību vidēm sniedz unikālu pienesumu bērna attīstībai, attiecīgi šādu pienesumu tik pilnvērtīgi nav iespējams gūt otra veida mācību vidē. Izteiktākais pienesums no iekštelpu mācību vides ir iespēja izmantot iepriekšsagatavotus mācību centrus, kas paredzēti konkrētu aktivitāšu un apmācību veikšanai ar plašāku pieejamo mācību materiālu klāstu, kas nepieciešami šo mācību veikšanai, turklāt iekšelpās ir iespējams nodrošināt lielāku ērtības līmeni, kā arī nav jāuztraucas par sasmērēšanos un netīrību, attiecīgi šis pienākums ir pielāgojams attiecībā pēc nepieciešamības, izstrādājot atbilstošāko mācību saturu, savukārt āra vides būtiskākais pienesums ir svaigais gaiss un iespēja pilnvērtīgāk iepazīt dabu, kā arī attīstīt bērna radošumu, darbojoties ar dabas vidē pieejamajiem materiāliem. Lai gan, protams, ir iespējams gūt šos pašus labumus abās vidēs, piemēram, mācot bērniem par dabā sastopamajiem augiem no grāmatām un tikai stāstot, tomēr, autoresprāt, bērns šo mācību vielu pilnvērtīgāk apgūs, ja redzēs kā šie augi izskatās arī ārā, varēs tos aplūkot, aptaustīt, utml. Attiecībā uz vērā ņemamo, norādāms, ka iekšelpu lielākā iespēja ir izmantot dažāda veida mācību metodes, kā arī strādāt ar dažādiem un plašā klāsta mācību materiāliem, attiecīgi, lai izmantotu šo pieeju, pedagogam nepieciešams izplānot daudzveidīgu un pilnvērtīgu mācību saturu, izmantojot visus nepieciešamos rīkus, savukārt, āra vidē, nepieciešams, maksimāli izmantot dabas sniegtās priekšrocības, gan izziņas ziņā, gan bērnu radošuma veicināšanas ziņā.

2.3. Metodiskā materiāla izstrāde

Ņemot vērā teorētiskajā literatūrā gūtās atziņas, kā arī intervijas analīzi, autore izstrādāja sekojošu metodisko materiālu – anketu vides izvērtēšanai. Tālāk, autore aplūkos detalizēti iekļaujamos jautājumus. Jautājumi apkopoti tabulā .2.4.

2.4. tabula. Anketa vides izvērtēšanai

Nr.p.k.	Jautājums
1.	Vai mācību vide veicina bērnu fizisko attīstību, kādā veidā?
2.	Kā tiek nodrošināta bērnu socializēšanās, kā tā izpaužas?
3.	Kā tiek risināti bērnu savstarpējie konflikti?
4.	Kādas ir īstenotās drošības prasības attiecībā uz iekštelpu vides iekārtojumu?
5.	Kā tiek aizsargāta bērnu drošība ārā vidē?
6.	Kādas ir drošības procedūras ārā spēļu zonās?
7.	Cik ilgu laiku vidēji bērni pavada iekštelpās, cik ārā vidē?
8.	Kāda ir rīcības kārtība sagatavojot bērnu, lai dotos ārā vidē, ja ir nelabvēlīgi laika apstākļi?
9.	Kādas ir alternatīvās aktivitātes ja nav iespējams doties ārā?
10.	Kādas aktivitātes un mācību stratēģijas tiek izmantotas, lai veicinātu bērnu sociālo prasmju attīstību?
11.	Kā tiek nodrošināta piekļuve un atbalsts bērniem ar īpašām vajadzībām?

Tālāk, īsi aprakstāma katra jautājuma nepieciešamība.

Pirmais jautājums nepieciešams, ņemot vērā teorijas daļā atzīto, ka bērnu attīstībai pirmskolas vecumposmā raksturīga strauja fizisko spēju attīstība, tādēļ, ņemot vērā atbildi uz šo jautājumu būs iespējams izvērtēt, kā tiek veicināta bērnu fiziskā attīstība, ņemot par pamatu oficiālo metodoloģiju, piemēram Skola 2030.

Arī attiecībā uz otrā jautājuma izstrādi, norādāms, ka tas ir balstīts teorētiskajās atziņās par to, ka bērni kļūst sociāli aktīvāki, attīstītāki un tiem ir nepieciešama socializēšanās ar citiem bērniem. Šis jautājums uzdodams, lai izprastu, kā tiek veicināta bērnu socializēšanās un kā tā noris.

Trešais jautājums, nepieciešams pamatojoties gan uz teorētiskajām atziņām par bērna psiholoģiskās attīstības veicināšanu, gan arī intervijas ietvaros gūtajām atziņām, par to, ka

bērniem ir nepieciešama atvērta vide, kurā netiek īstenota despotisku sodu, utml nevēlamu darbību realizēšana.

Ceturtais jautājums iesāks konkrētāku jautājumu par mācību vidēm uzdošanas posmu. Šis jautājums uzdodams, ņemot vērā I.G. norādīto par iekštelpu vides riskiem, kā arī citu pedagogu norādīto par drošības svarīgumu

Piektais un sestais jautājums uzdodams, ņemot vērā gan teorijā pausto, gan intervijās par to, ka nepieciešams pievērst pastiprinātu drošību āra vidē.

Septītais un astotais un devītais jautājumi uzdodami nolūkā izprast vai pastāv sabalansēta abu mācību vidu izmantošana, kas ir būtiska ņemot vērā gan teorijas, gan empīriskās daļas atziņas.

Desmitais jautājums uzdodams nolūkā izprast kādas aktivitātes un mācību stratēģijas tiek izmantotas, lai veicinātu bērnu sociālo prasmju attīstību, attiecīgi, izprast vispārējo socializēšanās veicināšanas metodiku.

Vienpadsmitais jautājums uzdots nolūkā izprast situāciju attiecībā uz bērniem ar īpašām vajadzībām.

KOPSAVILKUMS UN SECINĀJUMI

Apkopojot darbā minēto, autore norāda sekojošo.

Latvijā, izglītību apgūst četros posmos, pirmais no tiem ir pirmsskolas izglītības programma, kuru apgūst bērni no pusotra gada līdz septiņu gadu vecumam, ar mērķi nodrošināt, ka bērns tiek sagatavots pamatskolas programmas apgūšanai, apgūstot akadēmisko prasmju, piemēram, matemātikas, valodas, bioloģijas, pamatus, iemācoties sadarboties ar citiem bērniem, pieņemt sabiedrības normas un iepazīt sevi. Šāds nodalījums starp vecumu grupām ir visnotaļ pamatots, ņemot vērā atšķirības starp izglītojamo izglītošanas metodēm, psihiskās un fiziskās attīstības pakāpi un dažādajām vajadzībām. Bērnu attīstību var skatīt pamatā no trim skatupunktiem – fiziskā, psihiskā un sociālā attīstība.

Bērnu attīstībai pirmsskolas vecumposmā raksturīgākais ir, ka strauji attīstās bērnu fiziskās spējas, tādēļ tie ir fiziski aktīvi, attīsta precīzākas motorikas prasmes, sāk piedalīties ilgstošās aktivitātēs, kas veicina izturību un enerģiju. Bērni iemācās sociālās prasmes un kļūst sociāli aktīvāki salīdzinot ar zīdaiņa vecumposmu, sāk veidot draudzības un apgūst sadarbību, attīstot līdzietību un kopdarbību. Rodas spējas un vēlme paust savus uzskatus un spēja nošķirt realitāti no fantāziju kļūst izteiktākas. Tāpat sāk attīstīties bērnu akadēmisko prasmju pamati un intelektuālās spējas.

Lai šo attīstību veicinātu, ir nepieciešama atbilstoša mācību vide, kas, kā atzīts teorijā ir tāda, kas veicina zināšanu ieguvī un attīstību. Savukārt, kā noskaidrots empīriskajā daļā – lai šādu vidi veicinātu ir nepieciešams, lai izpildās divi priekšnosacījumi – pieeja nepieciešamajiem mācību materiāliem un pats galvenais, kompetenti un gādīgi pedagogi, kas cenšas nevis bērnus sodīt, bet gan pieiet katram bērnam individuāli, cenšoties to iedvesmot un radīt interesi par mācībām.

Tālāk aplūkojot iekštelpu un āra vides, attiecībā uz iekštelpu vidi secināms, ka tajā ir iespējams veikt plašu un strukturētu vingrinājumu klāstu, izmantojot telpā atrodošos priekšmetus un telpas iekārtojumu, kuru ir lielākas iespējas pielāgot dažādajām vajadzībām, tā ietver mazāk drošības riskus, kas primāri ir saistīti ar neatbilstošām mēbelēm un rotaļlietām. Aplūkojot vingrinājumus, kādi paredzēti bērniem iekštelpās, redzams, ka tie ir fiziski mazāk aktīvi, ietver vairāk koncentrēšanos, iekštelpās pieejamos mācību materiālus, piemēram, tāfeles un lielāka loma šajos vingrinājumos ir skolotājam, kurš aktīvā veidā vada nodarbību, stāstot, rādot, un bērnus laiku pa laikam iesaistot. Tāpat teorijā pastāv uzskats, ka iekštelpu vide ir kontrolējamāka, dēļ tajā izmantotajām materiālajām lietām, lielākas drošības un paredzētajām aktivitātēm, taču intervējot praktizējošus pedagogus, redzams, ka attiecībā uz šo jautājumu domas dalās un situācija ir atšķirīga katrā individuālajā gadījumā.

Savukārt āra vide raksturīgs, ka tajā tiek izmantoti nevis cilvēku radītie materiāli, bet gan tas kas dabā pieejams, arī telpiski, nepastāv iekštelpām raksturīgā strukturizācija, bet gan tiek izmantots tas, kas ir apkārt. Āra videi raksturīgākas ir aktivitātes komandā, kur bērniem ir jāpilda konkrēti uzdevumi sadarbojoties, kamēr skolotājs darbojas vairāk uzraugošā lomā. Āra vides aktivitātes ir vairāk vērstas uz dabas iepazīšanu un dabas resursu izmantošanu. Āra videi raksturīgāki ir vairāk drošības riski, kā arī lielāka laikapstākļu ietekme. Tomēr, kā norāda, intervētie pedagogi – āra vidē ir bērnus vieglāk uzraudzīt.

Abas šīs vides, gan āra, gan iekštelpu, katra sniedz sava veida priekšrocības un nav korekts apgalvojums, ka viena vide būtu labāka par otru, bet gan, lai sniegtu bērnam pilnvērtīgu aktivitāšu klāstu un veicinātu tā pilnvērtīgu attīstību, ir nepieciešams, sabalansēt gan āra vides, gan iekštelpu izmantošanu.

Apkopojot visu minēto, autore izvira sekojošus secinājumus:

1. Bērnu attīstībai pirmskolas vecumposmā raksturīgākais ir, strauja fizisko spēju attīstība, izturība, bērniem ir vairāk enerģijas, tāpat, bērni kļūst sociāli aktīvāki, attīstās to empātija un intelektuālās spējas, tādēļ ir nepieciešams atbilstoši pielāgot bērnu apmācības.
2. Pilnvērtīgai bērna attīstībai ir ļoti nozīmīga atbilstoša mācību vide, kas, ir tāda, kas veicina zināšanu ieguvu un attīstību, rada bērnam drošības sajūtu un šo vidi veido kompetenti un gādīgi pedagogi, ar pieejamiem nepieciešamajiem materiālajiem resursiem.
3. Iekštelpu mācību videi ir raksturīgas strukturētas aktivitātes, kas balstītas telpā esošo resursu izmantošanā, lielākā pedagoga iesaistē, tāpat, ir vēlams iekštelpu vidi sadalīt vairākās mācību zonās, kura katra ir paredzēta konkrētam mācību mērķim.
4. Āra videi ir raksturīgas grupu aktivitātes, kas notiek svaigā gaisā, izmantojot dabā pieejamos resursus un iepazīstot dažādas dabas parādības.
5. Lai sniegtu bērnam pilnvērtīgu aktivitāšu klāstu un veicinātu tā pilnvērtīgu attīstību, ir nepieciešams, sabalansēt gan āra vides, gan iekštelpu izmantošanu.
6. Abām vidēm, gan iekštelpu, gan āra videi, ir raksturīgi zināmi drošības riski, āra vidē šie riski ir grūtāk novēršami un vairāk, tomēr, visus šos riskus ir iespējams mazināt ievērojot dažādus drošības noteikumus un par to ievērošanu izglītojot gan bērnus, gan vecākus.
7. Āra videi ir raksturīgāka lielāka laikapstākļu ietekme, kā arī nepieciešamība sekot līdzi bērnu apģērbam, lai gan teorētiski darbs ārā ir iespējams arī nelabvēlīgos laikapstākļos, tomēr pedagogi, parasti bērnus neizvēlas, un arī vecāki neatbalsta, ka bērni tiek vesti āra vidē šajos apstākļos.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

1. Anspoka, Z., Irbe, I., Liepiņa, D., Miesniece, A. (b.g.). *Mācības bilingvāli un latviešu valodā*. Rokasgrāmata pirmsskolas pedagogiem.
2. Atchison, B., Pomelia, S. (2018). *Transitions and alignment from preschool to kindergarten. Special report. Education Commission of the States*. Pieejams: <https://www.ecs.org/wp-content/uploads/Transitions-and-Alignment-From-Preschool-to-Kindergarten.pdf>.
3. Brown, T., Vaughan, C. (2010). *Play: How it Shapes the Brain, Opens the Imagination, and Invigorates the Soul*. Avery; Reprint edition.
4. Burima, M.(2019). *CLIL jeb mācību satura un valodas integrēta apguve: ietvari, pieredze, izaicinājumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, Nr. 5.
5. Gordon, A. M., Browne, K. W.(2013). *Beginning essentials in early childhood education*. USA (Belmont, CA): Wadsworth Cengage Learning.
6. Izglītības un zinātnes ministrija. (2020). *Pirmsskolas izglītība*, Pieejams: https://www.izm.gov.lv/lv/pirmsskolasizglitiba?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
7. Krūmiņa, I. (2015). *Paņem dabu aiz rokas. Āra aktivitātes pirmsskolēniem*. Rokasgrāmata skolotājiem un vecākiem. SIA Puse Plus.
8. Ķerve, S., Gintere, S., Mitenberga, S. (2021). *Zīdaiņu un pirmsskolas vecuma bērnu fizisko aktivitāšu veicināšana, tai skaitā bērnu attīstībai atbilstoša aprūpe (handlings), kustību attīstība, aktīvās rotaļas*. Pieejams: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwju1vCT7eGAxU5VPEDHWTgAVkQFnoECCIQAO&url=https%3A%2F%2Fwww.talalizglitiba.lv%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F2021-05%2FMethodiskaisMaterials_4.dala_264_prec.pdf&usq=AOvVaw0Z3zavu80bNzMTCrwpfFqy&opi=89978449
9. Layton, D., Good, R., & Maggin, D. (2016). *Classroom Management in Special Education: Evidence-Based Practices for Emotionally and Behaviorally Disordered Students*. Routledge.
10. Nordplus Junior. (2017). *Mācīšanās ārā: līdzekļi un metodes*
11. OECD. (2018). *Starting strong. Key Indicators on early childhood education an care*. Pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-2017_9789264276116-en#page1

12. Reinholde, I., Tabuns, A. Pētnieka. (2011). *Pasūtītāja sadarbības pētniecības*. Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts, 99
13. Roopnarine, J., Johnson, J. E. (2008). *Approaches to Early Childhood Education* 5th Edition, Pearson; 5th edition.
14. *Skola2030 informatīvs izdevums.* (b.g.). Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/izglitibas-pakapes/pirmsskola>
15. VISC Speciālās izglītības nodaļa. (2018). *Vecākiem. Informatīvs materiāls par bērna attīstību.*

1. PIELIKUMS. Intervijas jautājumi

1. Kāda ir Jūsu darba pieredze ar pirmskolas vecuma bērniem?
2. Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās vērtības, kuras jācenšas ieviest pirmskolas izglītības iestādēm, lai tās mācību vidi varētu atzīt par bērna attīstību veicinošu, tādu, kas veicina bērna iekļaušanos sabiedrībā un sagatavo bērnu sākumskolai?
3. Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās pazīmes tam, ka konkrētajā mācību vidē ir bērnam nelabvēlīga mācību vide?
4. Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās priekšrocības darbam ar bērniem iekštelpās?
5. Kādas, Jūsaprāt, ir būtiskākās priekšrocības darbam ar bērniem ārā vidē?
6. Kādus riskus un problēmas saskatāt darbā ar bērniem iekštelpās? Kā tos novēršat/ierobežojat?
7. Kādus riskus un problēmas saskatāt darbā ar bērniem ārā vidē? Kā tos novēršat/ierobežojat?
8. Vai Jūsu darba vietā ir speciāli nodalītas telpas, piemēram, rotaļām, lasīšanai, fiziskajām aktivitātēm un atpūtai? Kādas telpas ir Jūsu darba vietā?
9. Vai, Jūsaprāt, ir nepieciešams telpas nodalīt iepriekšējā jautājumā minētajā veidā?
10. Vai, Jūsaprāt, iekštelpu vide ir kontrolējamāka, kā ārā vidē? Kāpēc?
11. Kuru vidi uzskatāt par bērnu attīstībai noderīgāku – ārā vai iekštelpas, vai varbūt uzskatāt, ka nepieciešams abas sabalansēt? Kāpēc?
12. Vai darbu ārā vidē ietekmē gadalaiku maiņa un laikapstākļi? Vai uzskatāt, ka būtu nepieciešams vismaz kādu dienas daļu strādāt ar bērniem ārā vidē, neskatoties uz to, ka ārā ir auksts, vai līst lietus?
13. Kādi ir Jūsu novērojumi attiecībā uz bērnu vecāku uzskatiem par darbu iekštelpās?
14. Kādi ir Jūsu novērojumi attiecībā uz bērnu vecāku uzskatiem par darbu ārā vidē?
15. Kura no mācību vidēm – ārā vai iekštelpu, Jūsaprāt, ir atbilstošāka bērnu ar īpašām vajadzībām attīstībai un integrācijai? Kāpēc?
16. Kādi, Jūsaprāt, ir būtiskākie darba aspekti, kas jāņem vērā, veidojot bērnam ar īpašām vajadzībām, atbilstošu mācību vidi?

2. PIELIKUMS Intervētās Ramonas Šenbergas atbildes uz intervijas jautājumiem

1. Ar pirmskolas vecuma bērniem strādāju 17 gadus.
2. Saprotoši un savu darbu mīloši pedagogi un visu nepieciešamo materiālu pieejamība.
3. Nepiemērota vide varētu būt tā, kurā netiek ignorētas bērna vēlmes, kurā valda despotiski noteikumi un sodi.
4. Sagatavota vide, kura piemērota attiecīga bērna vecumam.
5. Svaigs gaiss, vairāk brīvas teritorijas fiziskām aktivitātēm, iespēja iepazīt un vērot dabu.
6. Bērni ātrāk nogurst, biežāk rodas savstarpējas konfliktsituācijas, piemēram, mantu nesadalīšana. Visas šīs situācijas novēršamas ar izrunāšanos vai citas nodarbes piedāvāšanu bērnam.
7. Āra vidē bērnam biežāk kā telpās ir iespēja savainoties, piemēram, kritiens, skabarga, lapsenes kodiens, utt.
8. Manā darba vietā visas aktivitātes, izņemot sportu un ēdienreizes, notiek vienā telpā.
9. Rotaļu un mācību telpas varētu būt apvienotas, labprāt vēlētos atsevišķu guļamistabu.
10. Gan iekštelpās, gan ārā ir savas priekšrocības un savi apgrūtinājumi.
11. Nepieciešams abas sabalansēt. Lai bērns pilnvērtīgi attīstītos, viņam nepieciešams izzināt un pielāgoties gan āra, gan telpas videi.
12. Darbu āra vidē ietekmē laika apstākļi. Protams ar bērniem var strādāt gan aukstā laikā, gan lietainā, bet neuzskatu, ka tas būtu nepieciešams.
13. Ja darbs iekštelpās nenotiek visas dienas garumā, tad no vecāku puses iebildumu nav.
14. Dažādi novērojumi. Ir vecāki, kuri pastiprināti uztraucās, ja viņa bērns izvests lietainā vai vējainā laikā. Daži vecāki sajūsmā par to, ka bērns lielāko daļu pavadījis āra vidē.
15. Bērnam ar īpašajām vajadzībām abas mācību vides ir atbilstošas.
16. Uz šo jautājumu ļoti grūti precīzi atbildēt. Vispirms jānoskaidro kāda ir bērna veselības diagnoze, nepieciešamā apmācība utt.

3. PIELIKUMS Intervētās Guntas Pamiljānes atbildes uz intervijas jautājumiem

1. Strādāju pirmsskolā 10 gadus, 9 gadus kā pedagogs.
2. Bērniem jāļauj darīt pēc iespējas vairāk visu pašiem ļaut kļūdīties un kopā domāt ko un kā labot. Bērns dara pats un no kļūdām mācās.
3. Pārāk mazas telpas, bērna vecumposmam neatbilstoši mācību materiāli, iekārtojums, vieta kur atrodas pirmsskola.
4. Materiāli ir brīvi pieejami, iespēja nomazgāt rokas pēc darba paveikšanas ja ir novārtītas, vienmēr silti, sausi, ērtāk(jo nav biezie kombinzoni, cimdi)un ja strādā pāros vai grupās, tad ir iespēja pedagogam pārredzēt pārejos grupas bērnus, jo atrodas vienā telpā(neskatoties uz to ka auklīte ir blakus).
5. Svaigs gaiss, mācību procesā var izmantot dabā redzamo, izzināt nevis caur attēliem bet reālajā dzīvē, radoši darboties ar to ko bērni paši sameklē, piemēram. Bagātināt bērnu skatījumu uz to ka lasīt, rakstīt, līmēt utt. var arī ārā ne tikai telpās un pie galda. Bērni bijuši svaigā gaisā un daudz vairāk apgūst darot un iepazīstot laukā. piemēram, vai bērns var pateikt kāds ir koka stumbrs ja nav to aptaustījis? Protams ka nē.
6. Grūti noturēt uzmanību uz darba veikšanu, ja blakus citi bērni spēlējas, klieudz, sarunājas. Manāms nogurums, jo grupā ir silti un veidojas bezgaiss, tāpēc regulāri jāvēdina telpas.
7. Laika apstākļi var ietekmēt plānoto darbu. Uzmanība jāpievērš, vai visi bērni ir kopā un neviens nav kaut kur aizklīdis. Vēlams iepriekš apskatīt vietu, kur plānota nodarbība, lai tur ir droši visiem, nebūtu apdraudējums veselībai vai dzīvībai. Materiālu ņemšana līdzī uz darba vietu ārā-šeit var iesaistīt bērnus kā palīgus.
8. Nē, mūsu pirmsskolā viss mācību process notiek vienā telpā-gan mācīšanās, gan rotaļšanās, gan gulēšana. Ēdienreizes notiek ēdamzālē.
9. Es uzskatu, ka labāk ir nodalīt, ja tāda iespēja ir.
10. Jā, es tā uzskatu. Iekštelpās bērnus ir vieglāk pārredzēt, un vieglāk pamanīt dažādas situācijas kuras ārā ļoti iespējams nevarētu, jo tur ir citi faktori kam jāpievērš uzmanība vēl papildus.
11. Es uzskatu, ka mācību procesā ir vēlams izmantot abas metodes. Gan iekšā, gan ārā bērni apgūst ko noderīgu, jaunu, nepieciešamu, kas vajadzīgs būs turpmāk gan skolā, gan dzīvē.
12. Uzskatu, ka ietekmē ļoti. Spēcīga vēja, lietus laikā vai kad ir ļoti auksts nav patīkami uzturēties ārā, kur nu vēl darboties. Ziemā traucē darbus darīt biezie cimdi, bet ja tos novilkas rokas nosals vai sliktākajā gadījumā var pat apsaldēt. Bet ja laukā tikai līņā vai pūš neliels vējš-protams darbu var veikt ārā.

13. Neesmu dzirdējusi, ka kāds par šo iebilstu iebilstu. Jā, ja bērni vispār neiziet ārā tad gan ir neapmierināti, bet par to ka mācās iekštelpās-nekad.
14. Šeit uzskati dalās.ir vecāki, kuri šo ideju atbalsta, bet ir arī tādi kuriem šis nepatīk. Ja drēbes slapjas, dubļainas ja bijuši ārā lietus laikā.
15. Iesākumā iekštelpas, jo diena tāpat tiek pavadīta telpā-ēšana, gulēšana. Vispirms vajadzētu, lai bērns jūtas droši iekštelpās un šeit arī bērni ar īpašām vajadzībām vēro citus bērnus un pedagogu darbā bez papildus svešām lietām, skaņām kas varētu būt laukā.
16. Mācību videi jābūt drošai un tādai lai šie bērni, un protams arī pārējie justos droši un nepiespiesti. Lai ir pieejamas lietas ar kurām var darboties netraucēti

4. PIELIKUMS. Intervētās Ingas Grigaļunas atbildes uz intervijas jautājumiem

1. Darba pieredze 10 gadi.
2. Būtiskākās vērtības, manuprāt, būtiskākā vērtība ir pats bērns, tātad ir svarīgi izprast katra vecuma posma raksturīgākās iezīmes, svarīgi, ka katra bērna individuālās intereses, vajadzības un tad attiecīgi veidot to vidi, kurā viņam ir interesanti, kurā viņš jūtas droši.
3. Būtiskākās pazīmes, kad bērnam ir nelabvēlīga mācību vide ir tas, ka ja bērns ir satraukts, bērns nejūtas droši, bērns baidās iesaistīties, viņam nepatīk iesaistīties, nelabvēlīga vide ir arī, ka pieaugušais neiedziļinās bērna vajadzībās, mēģina viņam kaut ko uzspiest vai pārņemt dažreiz. Vidi veido arī skolotāji, cik viņi sajūt katru bērnu, cik ļoti viņi pieņem katru bērnu it īpaši kad viņš atšķiras no citiem, atrast pieeju tiem kas tik viegli neiekļaujas.
4. Priekšrocības telpās, manuprāt, tie būtu šie mācību centri kurus paredz arī kompetenču pieeja, kur grupās ir dažādu mācību centri, dažādām mācību jomām un bērnam ir iespēja ne tikai ar skolotāju darboties, bet bērnam ir iespēja darboties arī individuāli, tai pašā laikā skolotājam ir iespēja novērot bērnus un kā viņi risina kaut kādas problēmas, kā viņi tiek pastāvīgi ar uzdevumu, kā viņi veido sadarbību ar citiem, tās būtu galvenās iekštelpas priekšrocības.
5. Āra vidē būtiskākās priekšrocības tādas, ka āra vidē bērns vispār ir ļoti ieinteresēts tajā procesā, ja viņš pētnieks, viņam gribās izzināt pasauli, viņam interesē ļoti, kas notiek ārā, gan dzīvās radības kaut kādas pamana, gan pārmaiņas dabā, gan visādi aktīvi līdzdarboties. Tā bērnu interese ir ārkārtīgi liela un viņu vairāk varbūt atbild par ikdienas reālām situācijām viņš smiltis iepazīt rokot bedres, būvējot pilis, viņš var dabas materiālus iepazīt viņus salasot, viņš var putnus vērot, kā viņi lido, kā viņi ligzdo, tas viss ir vairāk dabā redzams, labāk nekā iekštelpās.
6. Iekštelpās riski un problēmas palielam varētu būt kaut kādas nepiemērotas mēbeles, kur var bērns satraumēties, nestabils plaukt piemēram vai asi stūri, bet kā tos novērst vienkārši šādas mēbeles, nepieļaut to ka grupā ir tādas mēbeles, plaukti ir piestiprināti pie sienām, lai viņi negāztos, stūri nekur nav asi vai ir kaut kādi aizsargi un tas ir tas, ka iekārtojumam ir jābūt drošam.
7. Kādas riska un problēmas ir āra vidē, maza problēma varētu būt ir piemērots apģērbs jebkuriem laikapstākļiem, tur ir sadarbība ar vecākiem, izstāstīt kāda ir pirmskolas pieeja šim, ka ejam ārā jeb kādos laikapstākļos. Riski ir bērnu drošība, pastaigu laikā, ceļu satiksmes noteikumi būs aktuāli vai kā mēs uzvedamies svešu dzīvnieku klātbūtnē, bet tie atkal ir noteikumi kurus skolotāji ar bērniem pārrunā, kopā mācās, skaidro ko var, ko nevar.
8. Jā, mums ir atsevišķas telpas, zāles kurās notiek sporta nodarbības, vai arī notiek mūzikas nodarbības, ir arī bibliotēkas telpa kur bērnam ir iespēja paņemt grāmatu, atpūtas telpas gan bērniem nav, bet darbiniekiem gan ir.

9. Par atsevišķām telpām, jā ir nepieciešams nodalīt piemēram telpas kur bērni sporto no ikdienas grupas telpām, par atpūtas telpu, tad ir sarežģīti pirmskolā, atpūtas telpu bērniem īsti, manuprāt, neizdosies realizēt, jo tātad šajā atpūtas telpā ir jābūt kādam pieaugušajam, klātesošajiem, drīzāk tā ir zona grupiņā kur bērni zina, ka viņam ir iespēja tur aiziet atpūsties, tie ir vai nu dīvāniņi vai nu pufi, kas ir grupiņās, tātad ir šī atpūtas zona grupā, viņi nav atsevišķi atdalīti bet viņi ir.

10. Es domāju, ka āra vide, patiesībā pretēji, domāju, ka iekštelpu vide nevajadzētu būt kontrolējamai, jo arī āra vide ir jāveido tā lai bērni tur varētu droši uzturēties, lai pieaugušais vienmēr ir spējīgs viņus visus labi pārredzēt, protams āra laukumā, svarīgi, ka piedalās ārā aktivitātēs gan pedagogs, gan pedagoga palīgs līdz ar to ja āra vide tiek veidota tā ka viņa ir pārskatāma, tad viņu ir viegli kontrolējama tāpat kā iekštelpu.

11. Es uzskatu, ka šīs abas vides ir jāabalansē, kad ir jānodod iespēju bērniem mācīties, gan iekštelpās, gan ārtelpās un ļoti svarīgi ir pārdomāt tieši aktivitātes kas notiek ārtelpās, lai arī tās sasaistās ar mācību saturu lai arī tur tiek realizēti dažādi sasniedzamie rezultāti līdz ar to arī āra aktivitāšu plānošanā ir nepieciešams pedagoga iesaistes.

12. Par gadalaika maiņām un laikapstākļiem protams ka ietekmē lai cik mēs gribētu iet ārā visdažādākajos laikapstākļos un nav nepiemērotu apģērbus, nepiemērots apģērbs, bet tomēr tie bērni ir dažādi un nāk no dažādām ģimenēm un ja ir lietuss un vējš ne visi vecāki ir gatavi laist tos bērnus laist ārā ne visiem ir piemērots apģērbs līdz ar to tātad nepatīkamos laikapstākļos protams ka sanāk vairāk uzturēties iekštelpās.

13. Vecākiem ir ārkārtīgi svarīgi lai bērni uzturēties svaigā gaisā, nav iebildumu pret darbu iekštelpās, bet ja dienas gaitā bērni pavada laiku arī ārā un vecākiem ir svarīgi lai bērni būtu ārā gan rīta cēlienā, gan pēcpusdienas cēlienā šeit gan atkal ir nelielas pretrunas ar tieši ar vecākiem, dienās ka ir laikapstākļi nav tik labvēlīgi tad ir tie vecāki kuri nevēlas, lai bērni atrodas ja ir šis vējš vai ir pārāk auksts.

14. Ara vidē, patiesība vecākiem ļoti patīk, ka bērni darbojas ārā, lielākai daļai nav problēmas, ka bērni darbojoties ārā nosmērējas, ka viņiem ir slapji cimdi, vai dubļaini zābaki, vecākiem patīk ja vasarā viņi ar basām kājām var skriet un tad tās smilšainās kājas tad nevienu nesatrauc, vecāki ir ļoti atbalstoši par dažādām aktivitātītēm ārā vidū, ļoti patīk vecākiem, kuriem ir lielāki bērniņi ka brauc dažādās mācību ekskursijās arī tur ir atbalsts no vecākiem, protams ir vienmēr kāds rets izņēmums, kuram nepatīk, ka viņa bērns ir nosmērējies.

15. Par bērniem ar īpašām vajadzībām, droši vien būs dažādi, atkarībā no bērniņa, manā pieredzē atbilstošākā vide ir iekštelpās, jo šiem bērniem ir nereti grūtības koncentrēties, grūtības noturēt uzmanību un ārā vidē viņiem šī uzmanība ļoti ātri mainās uz dažādiem objektiem, jo ārā vidē to ir daudz, iekštelpās ir iespēja radīt, ka šiem bērniem ir ārkārtīgi svarīgi viņu

individuālā darba vieta un ja ir šī individuālā vieta bērniem izveidota iekšējās tad ārējās to ir grūtāk varbūt realizēt.

16. Kas ļoti svarīgi ir protams aktuāli zināt bērna, konkrētā bērna individuālās vajadzības, viņa intereses, šiem bērniem ir ļoti svarīgi ir veidot drošu vidi, kurā viņš var darboties un redzēt sava darba rezultātu, no pieredzes šiem bērniem parasti nepieciešami sava īpašā darba vieta nereti tā ir atsevišķi no pārējiem bērniem, kurā viņš var netraucēti strādāt, kur viņš var koncentrēties un viņam visticamāk būs nepieciešams pieaugušā atbalsts, lai viņš darbotos.

5. PIELIKUMS. Galvojums

Es, Gita Priede

apliecinu, ka darbs ir izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Gita Priede

(Vārds, Uzvārds)

(paraksts)

Datums: 18.12.2023.